Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, …АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

… оной … гарана | № 75 (16598) | 1984 оной мартын 31, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

МОСКВА ЕРЭБЭ

КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй уряалаар социалис Эфиопиин Саг зуурын сэрэгэй захиргаанай Соведэй, Эфиопиин Ажалшадай партиие эмхидхэхэ комиссиин Түрүүлэгшэ Менгисту Хайле Мариам хани ёһоной албанай хэрэгээр мартын 29-дэ Москва ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачев болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ Менгисту Хайле Мариамые хани халуунаар угтаһан байна.

(ТАСС).

КРЕМЛЬ СОО ХӨӨРЭЛДӨӨН БОЛОБО

…ераль… …ненко … зуу… …й Со… …жалша… …комис… …нгисту …артыч …лдэбэ. …СС-эй …шүүн, …Сове… …ки ор… …СС-эй …шүүн, …Со… …эдэхи …адын … А. …й По… …СР-эй …ветскэ … Усти…

Эфиопиин талаһаа —ВВАС-ай саг үргэлжын комитедэй ба КОПТЭ-гэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, национальна обороной министр Тесфайе Гебре Кидан, ВВАС-ай саг үргэлжын комитедэй ба КОПТЭ-гэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, Дээдэ түбэй түсэблэлгын Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Аддис Тедла, КОПТЭ-гэй ЦК-гай гэшүүн, гадаадын хэрэгүүдэй министр Гошу Вольде, КОПТЭ-гэй ЦК-гай гэшүүн, промышленностиин министр Хайлю Йемену, КОПТЭ-гэй ЦК-гай гэшүүн, финансын министр Тесфайе Динка гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан байна.

Совет арадай болон Эфиопиин ажалшадай шиидхэжэ байһан дотоодын политикын гол шухала зорилгонуудые бэелүүлгэ тухай мэдээсэлнүүдые халан абалсаба. 1978 оной ноябриин 20-до баталагдаһан хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорто үндэһэлдэг совет-эфиопиин харилсаанай гол шухала асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Советскэ Союзай ба социалис Эфиопиин хоорондохи харилсаанай амжалтата хүгжэлтөөр сэдьхэлээ ханажа байһанаа К. У. Черненко болон Менгисту Хайле Мариам мэдүүлээд, тэрэниие саашадань бэхижүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглэбэ. КПСС-эй ба КОПТЭ-гэй хоорондо тогтоогдоһон нягта харилсаа холбоон шухала удха шанартай, энэ талаар харилсаа холбоогоо саашадань хүгжөөхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа мэдүүлээ. Эфиопиин экономико хүгжөөлгэдэ, тэрэнэй өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ ехэ туһаламжа үзүүлжэ байдагайнь түлөө Менгисту Хайле Мариам КПСС-тэ, Совет гүрэндэ гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэбэ. Социально-экономическа түрүү хубилалтануудай замаар дабшадаг, эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө тэмсэдэг Эфиопиин арадые Советскэ Союз саашадаашье дэмжэхэ юм гэжэ К. У. Черненко тэмдэглээ.

Гол шухала асуудалнуудаар Советскэ Союзай ба социалис Эфиопиин һанал бодолой гүйсэд тудалдажа байһые К. У. Черненко болон Менгисту Хайле Мариам уласхоорондын байдалые зүбшэн хэлсэхэдээ баталба. Дэлхэйе дарлан мүлжэхые һэдэжэ, дай жүрөөдэлгын, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгын, уласхоорондын байдалые орёо түгшүүрилтэй болголгын, бэеэ дааһан байдалтай гүрэнүүдэй хэрэгүүдтэ хамааралсалгын замда гараһан американ империализмын эгээл ээрхэг түримхэй хүсэнүүдэй бэелүүлдэг политика мүнөө үеын байдалай аюултай хүгжэлтын гол эшэ үндэһэн болоно гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ. Эб найрамдалда, уласхоорондын аюулгүй байдалда уршаг тойбо татадаг иимэ хараа шэглэлые эрид буруушаажа байһанаа мэдүүлхэ зуураа, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн, империализмда, милитаризмда эсэргүү хүсэнүүдэй ябуулгануудые эдэбхижүүлхэ шухала гэжэ заагдаба.

Хөөрэлдөөнэй үедэ Африка түбидэхи, нэн түрүүн Африкын зүүн хушуундахи байдал тухай һанамжануудаа гүнзэгыгөөр халан абалсаһан байна. США түрүүтэй империалис гүрэнүүд Африкын оронуудые хашаха харшалха политикаяа улам дэбэргэнэ, тэдэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамааралсаха хараа шэглэл бэелүүлнэ, мүн дай жүрөөдэһэн гаргуу муухай түсэбүүдтээ эдэ оронуудые элсүүлэн хабаадуулхые оролдоно гэжэ тэмдэглэгдээ. Африка түбиие политическэ ба сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөнэй үргэн ехэ газар нютаг болгохо гэһэн империалис түсэбүүдые Советскэ Союз, социалис Эфиопи эрид буруушаана.

Хөөрэлдөөн халуун дулаан, хани барисаанай, зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. В. Шарапов, СССР-һээ социалис Эфиопидо байдаг элшэн сайд К. Е. Фомиченко, социалис Эфиопиһоо СССР-тэ байдаг элшэн сайд Месибу Тайе хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

…АНИ БАРИСААНАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

…тральна Ко… …Верховно Со… … болон …тельство Крем… …соо Социалис …зуурын сэрэ… …соведэй бо… …ажалшадай пар…тиие эмхидхэхэ комиссиин Түрүүлэгшэ Менгисту Хайле Мариамай хүндэлэлдэ сайлалга үнгэргэбэ.

Сайлалгада Менгисту Хайле Мариамтай сугтаа ерэһэн Эфиопиин гүрэнэй ажал ябуулагшад байлсаа.

Совет талаһаа сайлалга дээрэ нүхэд К. У. Черненко, Г. А. Алиев, А. А. Громыко, Д. Ф. Устинов, В. В. Кузнецов, В. М. Чебриков, Е. К. Лигачев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, СССР-эй министрнүүд, СССР-эй Гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр болон бусад тусхайта нүхэд байлсаба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненко сайлалга дээрэ үгэ хэлэбэ.

…хэр К. У. ЧЕРНЕНКЫН хэлэһэн үгэ

… Менгисту!

… айлшад!

…циалис Эфио… …арадта ма… …Союзай талар… …ёһоной ха… … мэдэрэлые … Менгисту тү… …үндэр дээ… …ээлэгшэдыень …маршалха хү… … хоорондо …хани харил… …тогтоогдонхой. … арбан жэ… …жэлдэ тэм… …революциин …эдэ харил… …һалбаран …үнгэнүүдээр …рилсаануудай …бэдээ ту… … хэлсээгээр …гарданхай. …Менгисту, Мо… … ушар совет… …тушаал… …һайн һайхан …лүүлнэ. Энэ …Советскэ Со… …Эфиопиин, КПСС-… …КОПТЭ-гэй хоо… …нүүдай удха … эршэтэйгээр … гэршэ гэжэ …өөрынгөө хани …Советскэ Союз бо… … эб найрамдал, …хоорондохи харил… …хүүлгэдэ хуби…

…хожо үнгэрһэн … үедэ Эфио… …гшэд ороной …хүжэлтын яба… …, Социалис …һуури бай… … тэмсэжэ бай… …ажалшадай түй… …үнэн зүр… …, Эфиопиин …шолуулашагүй …амжалтатайгаар … научна со… …гуримуудые …хүтэлбэрилхы …онсо шуха… … байха.

… замдаа шэнэ … түйлахыень … үнэн зүрхэн… Энэ, урдын… …бидэнэр Совет… … болохо дэм… … аргатай. … оршондо мүнөө тохёолдоод байһан аюулта байдалай шалтагаануудые сэгнэхэдээ, Советскэ Союзай болон Эфиопиин хараа бодолнуудай тон нэгэн адли байһые манай уулзалга батадхан гэршэлбэ. Тэрэнэй гол ушар шалтагааниинь мэдээжэ —энэ хадаа дэлхэйе эзэмдэн абахын тула дайн сэрэгтэ бэлдэлгын, шахардуу байдалые улам шанга болгохо замда ороһон империализмын эгээ хархис шунахай хүсэнүүдэй политика болоно.

Өөрынгөө политикын бодото зорилгые нюухын тула американ захиргаан өөһэдыгөө «эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэд» шэнгеэр харуулхые али болохоор оролдоно. Теэд энэнь үнэн дээрээ юун бэ гэжэ эли тодоор бүхы хүн зондо харагдажа байдаг. Ядерна зэбсэг үйлэдбэрилгые хизаарлаха, эсэстэнь усадхаха зорилготойгоор хоорондохи харилсаануудаа сугтаа тодорхойлон баталхаар бэлэн байһанаа Советскэ Союз һаяхан бусад ядерна гүрэнүүдтэ мэдүүлээ. Энээндэ США ямар харюу үгөөб? Энэ дурадхалда Вашингтонһоо харюу абтаагүй гэжэ хэлэхэ байнаб.

Уласхоорондын шахардуу байдалые һулаaруулхын, бэеэ барингяар, хүсэ хэрэглэнгүй, хүсөөр занангүй ажаябуулха тухай США-гай шашадагай сэнгынь Никарагуагай жэшээ дээрэ эли тодоор харагдана. Энэ орондо эсэргүүгээр американ тусхай албанууд болон тэдэнэй хүлһэншэд соносхогдоогүй дайн сэрэг эхилэнхэй. Тэдэнэр энэ орондо хүсөөр баалалта хэнэ, амгалан ажаһуужа байгаа хүн зониие хюдана. Гүрэн түрэдэ эсэргүү шэглүүлэгдэһэн һүйдхэлтэ, гэмтэ ябадалаа, бэеэ даанги оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсалгаяа Вашингтондо «эб найрамдалай түлөө оролдолго» гэжэ тоолоно гээшэ гү? Иигэжэ бодохо гээшэ—гүнзэгы алдуутай, эндүүтэйшье.

Империалистнуудай политика бүмбэрсэг дэлхэйн олонхи оронуудта хүндэ хүшэр байдал тохёолдуулна. Илангаяа социалис хүгжэлтын шэглэлээр дабшажа, харин монополинуудай мэдэлдэ орохогүй гэжэ эрмэлзэдэг Эфиопи шэнги гүрэнүүдтэ тэдэнэй дурагүйдэлгэ эли тодо байдаг.

Зүгөөр түүхын дабшалтые гэдэргэнь эрьюулхэ арга хэндэшье үгтөөгүй юм. Бодото дээрээ бэеэ даанги байдалаа, өөһэдөө өөрынгөө хуби заяа тодорхойлхо эрхээ хэлбэришэгүйгөөр баримталдаг арадуудые илаха хүсэн үгы. Энэ хадаа манай үеын түүхэтэ ёһо гуримуудай нэгэн мүн.

Намибиин бэеэ дааһан байдал тушаа ООН-ой Аюулгүйн Соведэй тогтоолые баһамжалан тоонгүй, хүршэ Африкын гүрэнүүдтэ эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулгануудаа США-гай тухиралга дэмжэлгээр нюуса далдагүйгөөр үүдхэхэ эрхэтэйб гэжэ Урда Африкын расис захиргаанай өөрыгөө тооложо байһан Африкын урда хубидахи байдал орёо түгшүүрилтэй байнаар. Хашалта харшалалтын ба худал хуурмаг мэхэ гохын арга онол бэелүүлжэ, амгалан тайбанаар, тогтууритай һайнаар ажаһууха талаар Африкын арадуудай аша туһые хонжожо, США болон тэрэнэй зарим союзнигууд Урда Африкын оршондохи арадуудта өөһэдынгөө хүсэл эрмэлзэл бадхаахые оролдоно. ЮАР-ай ээрхэг түримхэй ябуулгануудаа хохидоһон Африкын гүрэнүүдэй аюулгүй байдалай бодотоор хангагдаһанһаа, Намибиин арадай эрхэ сүлөөгөө, бэеэ дааһан байдалаа олохо шадаһанһаа, эсэстээ апартеидэй гутамшаг муухай байгуулалтын усадхагдан зайсуулагдаһанһаа Африкын урда хубидахи байдалые арадууд сэгнэхэ ёhотой. Советскэ Союз тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэрэ Анголые, Мозамбигые, «фронт шадарай» бусад гүрэнүүдые, мүн колониализм ба расизмһаа Африкын урда хубиие сүлөөлхын түлөө тэмсэлшэдые тэрэ урдынхидал мэтэ батаар дэмжэхэ байна.

ООН-ой ба Африкын нэгэдэлэй эмхиин гол ёһонуудтай зохилдуулан, хөөрэлдөөнүүдэй ашаар гуримшуулан шиидхэжэ болохогүй асуудалнууд тэндэ үгы юм гэжэ тоолохо зуураа, Африкын политическэ бүхы байдалые гуримшуулан шиидхэхын түлөө Советскэ Союз хэлбэришэгүйгөөр тэмсэнэ. Энэ хэрэгтэ Африкын гүрэнүүдэй шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ байһандань, бидэ мүн лэ этигэн найданабди.

Африкын асуудалнуудта бидэ залан сэхээр, үнэн зүбөөр ханданабди. Африкынхидай өөһэдынь хүсэл эрмэлзэлгэнүүдтэ зүрюу харша ямар нэгэн аша туһа абахые оролдоногүйбди. Тиихэтээ хамта бидэ энэ түбиие политическэ, угайдхадаа сэрэг дайнай хёмороо зүришэлдөөнэй оршон байдал.аи болгохо ябадалые шууд сэхээр буруушаанабди. Африка түб, али тэрэнэй зарим районууд хэн нэгэнэй «ажабайдалай аша туһын» нютаг болоно гэжэ соносхохо гэһэн һэдэлгэнүүдые ори тата буруушаажа байһамнай элитэ.

Империализмда, расизмда, колониализмда эсэргүү үргэн ехэ тэмсэлдэ, тэрэ тоодо Африкын нэгэдэлэй эмхиин ажал ябуулганууддай үндэһөөр Африкын арадуудай нэгэдэлые, жаргаалые бэхижүүлхэ гэшэ Африка түбидэхи политическэ байдалые гуримшуулгын хэлбэришэгүй шухала нүхэсэл болоно.

Һүүлэй үедэ Африкын бэеэ дааһан байдалтай гүрэнүүдэй энэ эмхи тэдэнэй эб зэдэ зүрюу харшаар дайсадаи тохёолдуулжа байһан бэрхэшээл түбэгүүдые эршэмтэйгээр гаталан дабахые оролдожо байна. Африкын нэгэдэлэй эмхиин мүнөөнэй түрүүлэгшэ нүхэр Менгисту энэ талаар ехэ габьяатай юм.

Мүнөө үеын гол шухала асуудалнуудаар социалис Эфиопиин залан сэхэ хараа шэглэлые, эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ гэрэнэй оруулдаг хубитые Советскэ Союзда үндэрөөр сэгнэнэ гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэхые хүсэнэб. Энэ хөөрэлдөөнэй ашаар Эфиопитой хани харилсаамнай саашадаа хүгжөөгдэхэ байха гэжэ найданаб.

Манай айлшан — Эфиопиин революциин элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Менгистугэй элүүр энхын түлөө!

Эфиопиһоо ерэһэн хүндэтэ бүхы айлшадай элүүр энхын түлөө!

Пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үндэһэлдэг совет-эфиопиин улам бэхижэжэ байгаа хани барисаанай түлөө! — хундага үргэхыемни зүбшөөгыт.

* * *

Менгисту Хайле Мариам харюугай үгэ хэлэбэ.

…р Менгисту Хайле Мариамай хэлэһэн үгэ

… Константин …енко, КПСС-эй …итедэй Гене… …!

…КОПТЭ-гэй Цен… …, Эфиопиин …эй саг зуурын … болон өөрын… …гоё һайхан, …Москва хото ерэ… … хойшо маа… …ай дүүгэй ха… …ин түлөө, … арад болон …революци, ма… …хүтэлбэрилэгшэд …нэр Черне… …һайхан үгэ… …баяр ба… … хүсэнэб. … оронуудай …гдаһан үнэн …барисаа эли тодоор элирхэйлэн харуулна бшуу.

Советскэ Союзай болон революционно Эфиопиин хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондохи саг үргэлжын уулзалганууд болон дээдэ шатын тушаалтадай аша үрэтэй хөөрэлдөөнүүд манай оронуудай хоорондохи бата бэхи холбоонуудта ба олон талын харилсаа холбоондо шэнэ гүнзэгы удха шанар, ехэ хүсэ үгэдэг байна. Энээнтэй дашарамдуулан, энэ уг зорилгодо гүйсэд харюусаха уряалайнь түлөө хани барисаата Советскэ Союзай арадта, Совет правительствада болон КПСС-тэ би гүнзэгы баясхалан хүргэхые хүсэнэб.

Нүхэр Черненко!

Нүхэдүүд!

1974 ондо эхилһэн манай революциин түүхэдэ эгээл эхинһээнь эхилжэ Советскэ Союзай үзүүлһэн олон талын туһаламжа айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг байна. Эфиопиин арад социалис оронуудта, түрүүшын ээлжээндэ тэдэнэй манлайда ябадаг Советскэ Союзда ямар уялгатай байһанаа хэзээдэшье мартахагүй юм. Гадаадын ээрхэг түримхэйшүүл болон дотоодын хархис хүсэнүүдэй манай революциие һөөргэнь эрьюулхэ гэжэ һэдэжэ байһан үедэ тэдэ, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үндэһэлэн, өөһэдынгөө революционно уялгые удаа дараалан бэелүүлжэ, маанадта туһалхаяа ерээ бэлэй.

Манай оронуудай хоорондо политическэ, экономическа болон социальна һалбаринуудай талаар байгуулагдаһан холбоонууд саг үргэлжэ хүгжэнэ, бэхижэнэ. Элдэб һалбаринуудай талаар манай харилсаа холбоон энээнэй бодото гэршэ боложо үгэнэ бшуу. Манай Эхэ орониие гээгдэлһээ гаргахын түлөө, социалис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэхын түлөө орёо бэрхэшээлтэй тэмсэлдэмнай аха дүү Советскэ Союзай үзүүлһэн, үзүүлжэ байһан туһаламжа онсо үүргэ дүүргэдэг байна.

Революци болон арадые хүтэлбэрилгэ бэе дээрээ даажа абаха бата бэхи партиие байгуулгын мүнөөнэй түгэсхэлэй шатада Советскэ Союзай агууехэ Коммунис партиин түүхэһээ манай абажа байгаа дүй дүршэл хадаа бидэндэ шухалын шухала удха шанартай байха юм. КОПТЭ болон КПСС-эй хоорондохи мүнөөнэй холбоонууд болон дүй дүршэлөө андалдалга Эфиопиин ажалшадай ерээдүйн партиин хүдэлмэридэ таарую зохид эрхэ байдал байгуулжа үгэнэ. Бидэндэ үзүүлэн ба үзүүлжэ байгаа туһаламжынь түлөө КПСС-тэ, Совет правительстводо болон арадта Эфиопиин арадай ба правительствын зүглөө үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан би дахинаа хүргэхэ хүсэлтэйб.

Социалис общество байгуулха гэһэн хараа шугам Эфиопиин арадай шэлэн абаһанһаа хойшо бидэ олон тоото туршалгануудые дабан гараха баатай болообди. Энэ бүхы замдаа, гээгдэнги феодальна засаг унагаалгаһаа, үгытэй таряашадай дунда газар хубаарилан үгэхэлөө эхилээд, социализмын үндэһэ һуури байгуулгада шэлжэн оролго хүрэтэр, бидэ бэрхэшээлнүүдыешье, илалтануудыешье үзэһэн байнабди.

Манай хүсэл оролдолгын хойноһоо тон наринаар адаглажа байдаг совет нүхэдтэ экономическа хүгжэлтын талаар олон талын кампаниин элдэб шатануудта манай түйлаһан үрэ дүнгүүд эли байна ёһотой. Хуушан засагһаа үлэһэн гээгдэлтэ экономикые пайжаруулгада, Эфиопиин революциин эхин шатада эхилэн бүлимтархы ээрхэг түримхэй добтолгонуудай үедэ һандарһан объектнүүдые һэргээн бодхолгодо энэ кампани зорюулагдаһан байха юм. Байгаалиин баялигуудай болон хүн зоной ажалай нөөсэнүүдэй талаар революционно Эфиопиин урда гэгээн гэрэлтэ ерээдүйн нээгдэһэниинь арсашагүй. Гэбэшье энээнтэй хамта, экономико хүгжөөлгын энэ хоёр гол эрхэ нүхэсэлэй капитальна һомололгонуудаар болон мүнөөнэй технологеор саг соогоо хангагдаагүй һаань, манай хүсэл оролдолгонууд наһаһан үрэ дүнгүүдые үгэхэгүй байгаа гэжэ бидэ тон һайнаар мэдэрнэбди. Богони болзор соо оронойнгоо 10 миллионһоо үлүү наһатай эрхэтэдые үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалһаа гаргажа шадаһан ушарай бидэндэшье, мүн манай ханинарташье омогорхохо зүйл болоһондо ямаршье һэжэг түрэнэгүй. Энэмнай орондоо мэргэжэл түгэс кадрнуудые бэлдэхэ үргэн ехэ түсэбүүдые бэелүүлгэдэ шухала хубита боложо үгэнэ. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха талаар амжалтатайгаар үнгэржэ байгаа кампаниин үедэ, мүн тэрэшэлэн бүгэдэ ниитын һуралсалай системэдэ марксизм-ленинизмын үзэл сурталые арадай дунда нэбтэрүүлэн тараалгын революционно арадай оюун бодолой ба материальна хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ шухала эрхэ нүхэсэл болоһониинь эли бшуу.

Хүтэлбэрилхы политическэ организациин — КОПТЭ-гэй хоёрдохи съездын шиидхэбэринүүдэй болон тэрэнэй баталан абаһан ажаябуулгын программын үндэһөөр парти байгуулгын түгэсхэлэй шатые мүнөө үедэ бидэ түгэсхэжэ байнабди. Энээнтэй дашарамдуулан, урда тээнь би хэлээ бэлэйб, энэ хүдэлмэридэмнай КПСС-эй дүй дүршэл ба дэмжэлгэ айхабтар ехэ туһа хүргөө. Эфиопиин ажалшадай партиин мүндэлэлгын бидэнэй гэршэнэр болохо саг ойртоо гэжэ мүнөө совет нүхэдтөө—большевик партиин агууехэ хэрэгые үнэн сэхээр үргэлжэлүүлэгшэдтэ мэдүүлхэ гээшэ намда айхабтар ехэ баяртай ушар байна. Энэ партиие байгуулхын тула эфиоп арад болон тэрэнэй революционернүүд нилээд ехэ гээгдэл хохидолые дабажа гараа. Ехэ туһаламжа ба дэмжэлгэ үзүүлһэнэйтнай түлөө таанадта, тэмсэлэй талаар манай союзнигуудта, бидэ баяр баясхалан үшөө дахин хүргэнэбди.

Танай мэдэһээр, Эфиопи хадаа олон арадуудаи ажаһуудаг ехэ гэр болоно бшуу. Манай революциин һаяын түйлалтануудай нэгэн гэхэдэ, Национальностьнуудай институтые байгуулга болоно. Тэрэ орон доторхи национальна асуудал шэнжэлхэ, мүн тэрэшэлэн Арадай-демократическа Эфиопиин үндэһэн хуули болохо Конституциие зохёон табилгада туһа хүргэхэ үүргэтэй юм. Энэ талаар совет олонациональна гүрэнэй дүй дүршэл бидэндэ сэгнэшэгүй үнэтэй.

Мүнөөдэрэй гол шухала зорилго гэхэдэ, Эфиопиин ажалшадай хүтэлбэрилхы партиин ажал ябуулха хүсэ шадалые хангалга, гадаадын ямаршье хүлеэгдэээгүй добтолгодо хүсэн түгэс харюугай сохилто үгэжэ шадаха обороной арадай хүсэнүүдые бэхижүүлгэ, мүн бэеэ даанхай, бага бэхи социалис экономико байгуулгые түргэдхэлгэ болоно гээшэ.

Нүгөө талаһаа, арадтаа баян дэлгэр ажаһуудал, үнэн зүб ябуулга ба бэеэ даанги байдал хангажа шадаха социалис байгуулалта тогтоохо талаар революционно Эфиопиин зохёон байгуулхы тэмсэлдэ һаад тойбо ушаруулха гэжэ оролдодог империализмын ба хархис хүсэнүүд манай орониие добтолгонууд болон элдэб туршалгануудта оруулна, манай революциие һүнөөн дарахын ба ороной газар дайдын бүтэн бүрин байдалые һандаргахын тула, хүсэл оролдолгонуудые, үнгэрхэдөө, ээрхэг түримхэй ябуулгануудые үүдхэнэ. Тиигэбэшье Эфиопидохи революциин арадай үргэн олониитын бата найдамтай дэмжэлгэдэ түшэглэдэг байһан дээрэһээ, эдэ хүсэнүүд арадай шэлэһэн харгы замһаа бидэниие холодуулжа шадахагүй. Ээрхэг түримхэйшүүлэй элдэб аашануудые бидэнэй урдань зайсуулан сарадагтал адли, илалтануудые түйладагтал адли, ерээдүйдэшье манай ханинарай интернациональна дэмжэлгээр урдаа табигдаһан зорилгонуудые дүүргэхэбди гэжэ бидэ батаар этигэнэбди.

Нүхэр Черненко!

Нүхэдүүд!

Дэлхэй дээрэхи политическэ байдалые шэнжэлэн хараад үзэхэдэ, тэрэ хэзээ хэзээнэйхиһээ шахардуу шанга болонхой. Сэрэгэй хүсэнэй талаар булюу байдалтай болохын тулада империализмын өөрынгөө сэрэгэй баазануудые үргэдхэхэ талаар хэмжээнүүдые абажа байһые, харата ябуулгануудаа үргэдхэн, бусад оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааржа байһыень уласхоорондын мүнөөнэй байдал элирхэйлэн харуулна. Үргэн ниитэ арад зоной эб найрамдал бэхижүүлхэ хүсэл эрмэлзэлые хэрэгсээнгүйгөөр, ядерна буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргаха ябадалые хизаарлаха талаар тэдэнэй хэжэ байһан оролдолгодо һаад түбэг тохёолдуулан, империализм сэрэгэй хүсэнэй талаар булюу байдалтай болохые, хүн түрэлтэниие ядерна дайнай аюулда оруулхые эрмэлзэнэ. Энэ хадаа манай үе сагай һанаа зоборхо ушар байдал болоно.

Горитой ехэ оролдолго гаргажа, Африкын оронуудай нэгэдэлэй эмхиие аршалан абаржа шадаһанаа бидэнэр сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэбди. Энэ хадаа гансахан африканецуудай бэшэ, харин эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэй илалта мүн болоно. Гэбэшье ОАЕ-дэ эсэргүү үгэсэлгын хойшо татагдаашье һаа, энэ эмхиие хараам һандаргаха хүсэл эрмэлзэлтэй хүсэнүүд Африкын нэгэдэлые һулаaруулха һэдэлгээ болиюулнагүй.

Колониализмһаа уг залгамжалһан политическэ ба экономическа гээгдэлые усадхаха талаар зорилгонуудые шиидхэжэ, ёһын тэдыдэ бэшэ, харин бодото бэеэ даанхай политическэ байдалтай болохо зорилго Африкын урда табигдана. Тэрэшэлэн экономикоёо хүгжөөхэ ба социальна талаар үнэн зүб байдал түйлаха талаар африкан оронуудай урда айхабтар ехэ ба харюусалгатай зорилгонууд табигдана гээшэ. Африкадахи өөһэдынгөө аша туһын хэрэгүүдэй түсэбүүдые бэелүүлэн, өөһэдынгөө эзэмдэн зонхилхо зононуудые үргэдхэн, шэнэ түхэлэй колониалис хүсэнүүд энэ түбиие өөһэдтөө хэрэгтэй түүхэй эд болон хүдэлмэришэнэй бааза ба тэрэшэлэн өөһэдынгөө эд бараа наймаалха дэлгүүр болгонхой. Ушар иимэһээ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ Лагоста абтаһан түсэбтэй зохилдуулан, өөһэдынгөө түбиие дарлан мүлжэлгэһөө сүлөөлгэ, гээгдэлээ усадхалга ба бэеэ даанхай бодото байдал түйлаха ябадал Африкын 500 миллион хүн зоной мүнөө шиидхэхэ айхабтар шухала зорилго болоно гэжэ Африкын оронуудай хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ.

Мүнөө үедэ Африкын нэгэдэлэй эмхиин түрүүлэгшэ байһан хадаа энэ хэрэгэй түйлай ехэ харюусалгатай байһые би сүм мэдэрнэб. Африкын политическэ орёо бэрхэшээлтэ асуудалнуудые, жэшээнь, Чад болон Баруун Сахарадахи байдал, гадаадын хүсэнүүдэй зүгһөө гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралгые болиюулга, манай түбиин арадуудай эрхэ сүлөөе хамгаалга гэхэ мэтые шиидхэхын тулада бидэнэр элдэб хэмжээнүүдые абаһан байнабди. Бии байһан бэрхэшээл ехэтэ асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхын тулада хэгдэжэ байһан хүсэлэл оролдолго саашадаашье үргэлжэлүүлэгдэхэ байна.

Манай организациин ажал ябуулгада онсо шухала һуури эзэлдэг үшөө нэгэ асуудал гэхэдэ, Африкын урда зүгэй арадуудай тэмсэлые дэмжэлгэ ба Намибиин бэеэ даанхай байдалтай болохын түлөө тэмсэлдэнь һаад хэхэ һэдэлгые усадхалга болоно. «Холбоо залгадаг бүлэг» гэдэгэй бүридэлдэ табан гүрэн ороно. Тэрэ бүлэг Намибиин арадта бэеэ даанхай байдал олгохо асуудалай шиидхэбэриие хойшо татана. Преториин расис журамай аша туһын хараа бодолтойгоор тэдэнэй харата ябуулга хэжэ байдагыень бодото байдал эли тодоор харуулна. Кубын интернационалистнуудай Анголодо байлга хадаа энэ ороной правительствын хэрэг мүн. Тиимэһээ энэ асуудал Намибиин бэеэ даанхай байдалтай холбогдохо ёһогүй. Империализм энэ регионой өөрынгөө стратегическэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада энэ асуудалай шиидхэбэридэ харата зорилгоор һаад тохёолдуулна. Эб найрамдал ба эрхэ сүлөөдэ дуратай бүхы арадууд ЮАР-тахи хүн зондо эсэргүү журамые усадхаха ба энэ талаар ООН-ой, мүн ОАЕ-гэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь түргөөр бэелүүлхэ талаар хүсэлэл оролдолгоёо үргэлжэлүүлхэ ёһотой.

Империалис оронуудай балмад муухай политикын гэмээр тохёолдоһон Палестинын арадай өөһэдынгөө хуби заяае өөһэдынь шиидхэхэ арга боломжоһоо зайсуулһан ушар, Ливандахи, Латиин Америкэдэхи ба дэлхэйн бусад районуудтахи бэрхэшээлтэ байдал гэхэ мэтэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдаха болоно.

Буу зэбсэгүүдые хорооха арга замууд, дэлхэй дээрэ эб найрамдал гүйсэд хангаха найдамтай арга боломжо мүнөө дээрээ олдоогүй байһаар. Буу зэбсэг хураан абаха ябадалай түйлагдахагүйн тулада США-гай правительство элдэб бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулна. Эб найрамдал бэхижүүлхын, буу зэбсэг хураан абаха ба шахардуу шанга байдалые һулаaруулхын түлөө шууд сэхэ тэмсэл хэжэ байһан Советскэ Союзай правительствын эдэбхи ехэтэй хүсэлэл оролдолго, тэрэшэлэн ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн тэрэнэй уялга дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдээр гүн гүнзэгыгөөр һайшаан дэмжэгдэнэ. Буу зэбсэг хураан абаха, бүхы дэлхэй дээрэ аюулгүй байдал ба эб найрамдал бэхижүүлхэ асуудалай талаар социалис Эфиопи Советскэ Союзтай, дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудтай хододоо нэгэ зэргэдэ байха гэжэ бидэнэр мэдүүлнэбди.

Бүхы дэлхэйдэ, илангаяа хүгжэжэ байһан оронуудта тохёолдодог үшөө нэгэ бэрхэшээлтэ асуудал гэхэдэ, экономическа талаар адли тэгшэ бэшэ гурим энэ дэлхэйдэмнай тохёолдонхой. Мүнөө хүгжэлтэ ехэтэй оронууд улам ехээр баяжана, тиихэдэнь хүгжэжэ байһан оронуудай экономико үгытэй ядуу байдалда абтаһан зандаа. Мүнөө хүгжэжэ байһан оронуудай үри зээлинь 700 миллиард долларто дүтэлжэ ябана. Хүгжэжэ байһан оронуудай үри зээлиие усадхаха арга замуудай гүн гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдээгүй, энэ асуудалай шиидхэгдээгүй сагта эдэ оронуудай хүгжэнги гүрэнүүдэй хэмжээндэ хүрэхэ тушаа хэлэхэнь дэмы байна.

Мүнөө байһан уласхоорондын экономическа гуримай сүм хубилгагдаагүй һаа, хүгжэжэ байһан оронууд улам саашадаа үгырэн ядарха.

Мүнөөдэрэй бодото байдалые абаад харахада хэдэн зуу миллион үхибүүд, үбгэд, хүгшэд, ажал хэжэшье шадаха хүнүүд үбшэн зоболондо, үлэн хооһон байдалда нэрбэгдэнхэй.

Хүндэтэ нүхэр Константин Устинович Черненко!

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Экономическа, политическэ ба социальна талаар манай хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбоонуудай саашадаа улам үргэдэжэ, бүри ехэ аша үрэтэй болохо байһанда бата найдамтайгаар этигэжэ байһанаа бидэнэр мэдүүлнэбди.

Социалис общество хүгжөөлгэдэ шэнэ амжалтануудые түйлахыетнай Советскэ Союзай правительство болон арадта хэлэһэн үгынгөө түгэсхэлдэ үнэн зүрхэнһөө хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Советскэ Союз ба Эфиопиин бата бэхи хани нүхэсэлэй түлөө хундага үргэхыемни зүбшөөгыт!

Нүхэр Константин Устиновна Черненкын элүүр энхын түлөө!

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай ба социализмын илан мандахын түлөө!

* * *

Нүхэд К. У. Черненкын, Менгисту Хайле Мариамай хэлэһэн үгэнүүд ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтагдаһан байгаа.

Сайлалга халуун дулаан, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрбэ.

(ТАСС).

Бүтээсэ дээшэлүүлхэ

(ПРОМЫШЛЕННОСТЬ)

Байгша оной түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн республикымнай промышленна предприятинуудай дунда улам үргэнөөр дэлгэржэ байнхай. Хоёр һарын дүнгүүдые харахада, хүдэлмэришэн ангиин хүсэтэ дабшаса элиржэ үгэнэ.

Республикымнай промышленность январь—февраль һаранuудта гүрэндэ продукци худалдаха түсэбөө 100,5 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 100 процент дүүргэһэн байна. Түсэбһөө гадуур 1,4 миллион түхэригэй продукци худалдагдаа. Илангаяа республиканска (РСФСР) болон нютагай мэдэлэй промышленна предприятинууд һайнаар хүдэлжэ гараа.

Хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 9 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэн, 8 мянган гикалори дулаанай элшэ, 14,3 мянган тонно шулуун нүүрһэн, 6,3 миллион дүрбэлжэн метр картон, 3,7 мянган шпала, 800 тонно клинкер, 700 тонно цемент, 14 мянган хэһэг дотор трикотаж хубсаһан, 376 тонно загаһанай продукци, 189 тонно хилээмэнэй зүйлнүүд үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаһан байха юм. Тепловоз, электровоз заһабарилха түсэб үлүүлэн дүүргэгдэ. «Забайкаллес» нэгэдэл модо бэлэдхэжэ, зөөхэ түсэбөө 22,2 мянган кубометрээр үлүүлбэ.

Соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа гаргаха түсэб 101,8 процент дүүргэгдэ. Энэ талаар прибор-бүтээлгын, «Бурятавторемонт», «Бурмясопром» нэгэдэлнүүд, авиационно, судна бүтээлгын, киномеханическа заводууд социалис уялгануудаа сүм бэелүүлһэн байна.

Республикымнай промышленна предприятинууд 8,0 миллион түхэригэй эрхим шанартай продукци гаргажа, түсэбтэ даабаряа 4,1 процентээр үлүүлһэн байха юм.

Гэбэшье зарим предприятинуудта гүрэнэй түсэб саг болзор соонь, һайн шанартайгаар дүүргэхын түлөө шанга тэмсэл ябуулагданагүй, социалис мүрысөөнэй ашаг үрые дээшэлүүлхын тула бүтэмжэтэй, залан сэхэ хэмжээнүүд абтанагүй. Имагтал энээнһээ боложо аяар 25 предприяти продукци худалдаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй. Харин харьяата предприятинуудтай баталагдаһан договорой ёһоор, продукциин эльгээхэ түсэбэй дүүргэлтэ хараха болоо һаа, аяар 80 предприяти даабаряа дүүргээгүй байна бшуу. Тиигэжэ 13,7 миллион түхэригэй продукци дутуу худалдагдаа.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хоёр һарын түсэб дүүргэгдэбэшье, нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 1,8 процентээр энэмнай доошоо ороһониинь харамтай. Мүнөө үедэ, түсэбһөө гадуур ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гэһэн зорилгын табигдаад байхада, энэ асуудал айхабтар ехэ удха шанартай болоно ха юм. Юуб гэхэдэ, аяар 54 предприяти ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргээгүй гээшэ. Тэдэнэй дундаһаа «Бурмясопром» нэгэдэл, локомотив-вагон заһабарилгын завод, Улаан-Үдын һүнэй комбинат, «Теплоприбор» завод, «Бурятферммаш» нэгэдэл гэхэ мэтэ, дээрэ дурдагдаһан шалтагаанһаа боложо, нилээд ехэ продукци дутуу гаргаһан байна.

Продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха асуудалда онсо анхарал мүнөө табигдаха ёһотой. Хоёр һарын туршада 1 түхэригэй товарна продукци үйлэдбэрилгэдэ 91,34 мүнгэ түсэбэй ёһоор гаргашалха байгаа һаа, үнэн дээрээ 91,37 мүнгэн гаргашалагдаа. Энээхэн 3 мүнгэмнай, тоолоод үзэхэдэ, бүхыдөө 2,7 миллион түхэриг үлүү гаргаша хэһэн болгоно ха юм. Илангаяа Холбоолжоной шулуун нүүрһэнэй уурхай, «Забайкаллес» нэгэдэл, локомотив-вагон заһабарилгын завод, нарин сэмбын комбинат гэхэ мэтэ томо-томо предприятинууд продукциингаа үнэ сэн хямдаруулха талаар хэмжээнүүдые хүсэд абажа шадаагүй гээшэ.

Ушар иимэһээ промышленностиин һалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэд, предприятинуудай захиргаан, партийна болон профсоюзай организацинууд нэн түрүүн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха, түсэб болон уялгануудаа дүүргэлгын журам шангадхаха талаар дары түргэн хэмжээнүүдые хараалаад, хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ ёһотой болоно ха юм. Тиихэдээ социалис мүрысөөнэй ашаг үрэ, аша нүлөө эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Шиидхэхы хаһа

(ХҮДӨӨ АЖАХЫ)

Республикымнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байна. Гүрэндэ һү худалдаха түрүүшын кварталай түсэбые Хяагтын, Түнхэнэй, Хэжэнгын, Зэдын районуудай һаалишад болзорһоонь урид дүүргэ. Мүн Захааминай, Хойто-Байгалай районуудай малшад мяха тушааха түсэбөө уридшалан бэелүүлһэн байха.

Гэбэшье хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха талаар бүхы хэмжээнүүд абтаа гэхын аргагүй. Һүүлэй үедэ Баргажанай, Баунтын, Бэшүүрэй, Кабанскын, Хурамхаанай, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй районууд мяха тушаалгаяа доошолуулһан байна. Мүн Загарайн, Зэдын, Хойто-Байгалай районуудай һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд һү һаалияа дээшэлүүлжэ шадаагүй. Яруунын, Кабанскын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын районуудта нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө сагаан эдеэн багаар абтаа.

Ушар юуб гэбэл, дурсагдагша районуудта тэжээлэй цехүүд, кухнинууд муугаар хүдэлгэгдэһэн дээрэһээ, ниитын малые бүйлуулагдаһан тэжээлээр саг болзортонь хангажа шадагданагүй.

Һүнэй фермын коллектив бүхэндэ ажалай түрүү онол аргануудые шадамараар нэбтэрүүлгэ, социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр эрхилэлгэ һү һаали дээшэлүүлхэ хэрэгтэ сэхэ нүлөөлхэ байһаниинь мэдээжэ.

Республикымнай колхоз, совхозуудта хонидой түл абалга үргэлжэлһөөр. Мүнөө үедэ хамта дээрээ 581 мянган хурьгад түлжүүлэгдэжэ байна. Зуун эхэ хонинһоо зуу гаран хурьга абаһан хонишодой бригадануудай тоо үдэрһөө үдэртэ олошорно.

Энэ жэлэй эхинһээ республикын шубуушад үндэгэ абаха түсэбөө үлүүлжэ ябана. Гүрэндэ үндэгэ, мяха худалдаха нэгэдэхи кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа Улаан-Үдын шубуунай фабрикын коллектив мэдээсээ.

Хабарай түрүүшын һара үнгэржэ, таряашадаймнай шиидхэхы ажалай эхин дүтэлбэ. Харин хабарай тарилгын үедэ хэрэглэгдэхэ хүдөө ажахын техникэ гүйсэд бэлэн болоодүй байһаар. Энэ талаар Загарайн, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Түнхэнэй районуудта горитойхон ажал ябуулагдаха ёһотой. Мүн түлишын, техникэ, машинаяа тоһодохо зүйлнүүдые Яруунын, Улаан-Үдын, Хурамхаанай, Баргажанай районууд хүсэд хүрэхөөр нөөсэлөөгүй байгаа.

Ажахынуудта хабарай тарилгын үедэ хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэ хаагдаашье һаа, республикын үрэһэнэй инспекциин үнгэргэһэн шалгалтын дүнгүүдэй ёһоор илангаяа Кабанскын, Хэжэнгын, Прибайкалиин, Яруунын, Бэшүүрэй районуудта тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй үрэһэн үшөөл ехэ гэжэ элир[...]

СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨН — олоной зохёохы эдэбхи № 2

Дэлисэнь үргэдэнэ, эршэнь шангадана

Заводой коммунистнууд, бүхы коллектив КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он), февралиин (1984 он) Пленумүүдэй дүнгүүдые халуунаар угтаһан, гүнзэгыгөөр дэмжэһэн байна. Центральна Комитедэй февралиин Пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соо тодорхойлогдоһон заабаринууд, тобшололнууд олониитын анхарал татаа, тэдэ гүн сэдьхэлһээ дэмжэжэ байһанаа мэдүүлэ.

Тэрэшэлэн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбые нэгэ процентээр үлүүлэн дүүргэхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хараалагдаһан даабаридаа хахад процент нэмэжэ хямдаруулха зорилго КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленум табиһан байна. Партиин энэ уряае манай заводойхид тон зүбтэйдэ тоолоно, бүгэдөөрэн һайшаан дэмжэһэн байна.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй, мүн бүхы дээрэнь табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө мүрысөөндэ шэнэ эршэ нэмэгдэбэ гээшэ. Предприятиин бүхы 32 цехүүдэй коллективүүд, мүнөө дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаад, эршэтэйгээр хүдэлжэ байна. Тэдэнэй үндэһөөр болоходо, заводой коллектив энэ жэлэй түсэбһөө гадуур тепловозой табан секци, 2 Д 100 түхэлэй хоёр дизель заһабарилха, локомотивай, мүн вагоной 50 паар мөөрнүүдые, локомотивай тормозой хоёр мянган колодко болон бусад продукци нэмэжэ гаргаха зорилго урдаа табиба.

Абаһан социалис уялгануудаа бэелүүлһэнэй, ажалай бүтээсын ургалтые түсэбһөө үлүүлэн дүүргэһэнэй ашаар **завод энэ жэлдэ 420 мянган түхэригэй товарна продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилхэ гүйсэд аргатай.** Харин тиихэдэ продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха даабарие нэмэжэһэнһээ уламжалан, **20 мянган түхэригэй нэмэлтэ олзо абаха болоно.**

Тобшолон хэлэхэдэ, заводой коллектив хүндэшье, харюусалгатайшье зорилго бэелүүлхээр гүйсэд шиидэнги. Коммунист бүхэнэй, хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй шууд нэтэрүү, эршэ түгэс эрмэлзэлэй хүсөөр лэ түйлагдаха хэрэг болоно бшуу. Манай уялгын орёо, хүшэр байһые январь, февраль һаранuудай хүдэлмэриин дүн бодотоор батадхаа гээшэ. Тиигэбэшье энэ гол зорилгоёо хүсэндэнь хүргэхын тула заводой партийна организаци, предприятиин коллектив бүхы хүсэ шадалаа, арга боломжонуудаа элсүүлхые оролдоно.

Түбхын түрүүндэ үйлэдбэрие түсэблэлгэдэхи дутагдалнуудые түргэн шууд усадхахын, технологическа арга боломжонуудые цех бүхэндэ байгуулхын, түсэблэлгын, үйлэдбэриин, гүйсэдхэлгын журам али бүхы шатада шангадхахын, түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлмэриин халаанай коэффициентые дээшэлүүлхын тула бодото хэмжээнүүдые абажа байнабди. Энэ хадаа бүхы ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организацинуудай ниитын эмхинүүдэй тон эдэбхитэйгээр хабаадалсаха хэрэг ха юм.

Бригадна подрядай гуримаар ажал эмхидхэлгые саашаланьулам нарижуулха, үргэнөөр нэбтэрүүлхэ зорилго табигдана. Уридшалан хараалһанай ёһоор, бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй 75 процент иимэ гуримда оруулагдаха юм. Бригадна гурим эмхилхэхэ, ажалай шэнэ түлбэри нэбтэрүүлхэ талаар зарим тэды дүй дүршэлтэй болонхойбди гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Парткомой дэргэдэ энэ хэрэг эрхилхэ тусгаар комисси, мүн бригадирнуудай совэдүүд байгуулагданхай.

Бригадна подрядай гуримай үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байһантай дашарамдуулан, цеховэ партийна организацинуудай бүридэл хубилгаха ушар гарана. Бригадануудта шэнээр партийна бүлэг эмхидхэгдэнэ. Мүнөө тэдэнэй тоо 95 болоод байна. Заводой коммунистнуудай 42 процентнь (700 гаран) бүлэгүүдэй бүридэлдэ ороно гээшэ. Гэхэтэй хамта бригадирнуудые, мастернуудые шэлэн олохо, томилхо хүдэлмэридэмнай дутагдалнууд бии, алдуугайшье гарадаг байһые далдалхын аргагүй.

Ушар иимэһээ дунда шатын хүтэлбэрилэгшэдэй үүргые дээшэлүүлхэ, харюусалгые шангадхаха эрилтэ табигдаха ёһотой болоно. Парткомой ба дирекциин хамтын шиидхэбэреэр заводой мастернуудай, бригадирнуудай суглаан зарлагдажа, КПСС-эй ЦК-гай декабриин ба февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар үйлэдбэриин командирнуудай үмэнэхи зорилгонууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Энэ хэмжээ ябуулгын саашанхи байдалдамнай урагшатайгаар нүлөөлхэ байһаниинь дамжаггүй.

Заводой коллектив түсэбтэ гол даабаринуудаа бүхы талааринь дүүргэжэ шаданагүй. Жэшээнь, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха, сэбэр олзо оруулха түсэб дүүргэгдээгүй, үйлэдбэритэй холбоогүй гаргаша хэгдэнэ, экономическа хүдэлмэридэ дутагдалнууд үзэглэжэ байһаар. Заводой партком болон дирекци эдэ дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүдые мүнөө абажа байнхай. Ажал нормолхо хэрэг гуримшуулха, материал, түлишэ болон элшэ хүсэ алмаха, экономическа шэнжэлгын ба тоо бүридхэлэй байдалые һайжаруулха тухай асуудалнууд һалбаринуудай парткомой, заводой парткомой, дирекциин заседани дээрэ дэлгэрэнгыгээр зүбшэгдөөд байна.

Мүнөө үедэ предприятиин коммунистнуудай үүсхэлээр заводойнгоо 50 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө, 1984 ондо бэелүүлхээр абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

А. КОЛДУНОВ.

ЛВРЗ-гэй парткомой секретарь.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭГШЭД

«Байкалрыбпром» нэгэдэл	— 144,1 процент
Ципиканай прииск	— 131,7 процент
«Гусиноозерская» шахта	— 127, 5 процент
Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрика	— 109,1 процент
«Бурятавторемонт» нэгэдэл	— 107,9 процент
«Бурятмясопром» нэгэдэл	— 107.7 процент
Хяагтын плавико-шпадай уурхай	— 107,2 процент
Элхиин авто-заһабарилгын завод	— 106,4 процент
«Теплоприбор» завод	— 106,3 процент
Хүртэйн леспромхоз	— 105,1 процент
Загарайн карьероуправлени	— 104 9 процент
Онохойн модоной комбинат	— 103.3 процент
Баргажанай леспромхоз	— 103,2 процент
Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат	— 102,9 процент
Түлишын промышленностиин министерство	—102,6 процент
Мебельно-модо болбосоруулгын комбинат	— 102.2 процент
Тимлюйн цементын завод	— 102,0 процент
Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинат	— 101,5 процент
Эдеэ хоолой промышленностиин министерство	— 101.4 процент

ДАХЯАД ЗУУТАНАЙ ЗЭРГЭДЭ

Мухар-Шэбэрэй районой Суулгын совхозой Гашэйн отделениин түрүү хонишон Бабасан Шагдановичь Цыдыпцыреновэй хүтэлбэрилдэг коллектив хурьга абаха талаар жэл бүри амжалта түйладаг. Тэрэнэй бригада зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абажа, түлжүүлдэг гуримтай юм.

Энэшье жэлдэ ахалагша хонишон «зуутанай» зэргэдэ гараба. Тус коллектив байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абажа, томо болгохо түсэбтэй һаа, тэрэнээ амжалтатай бэелүүлбэ. Һүүлэй дүнгөөр тэдэнэр 562 эхэ хонинһоо тэды шэнээн түл түлжүүлжэ байна. Эндэ абтаһан хурьгадынь томонууд, өөдэргэн.

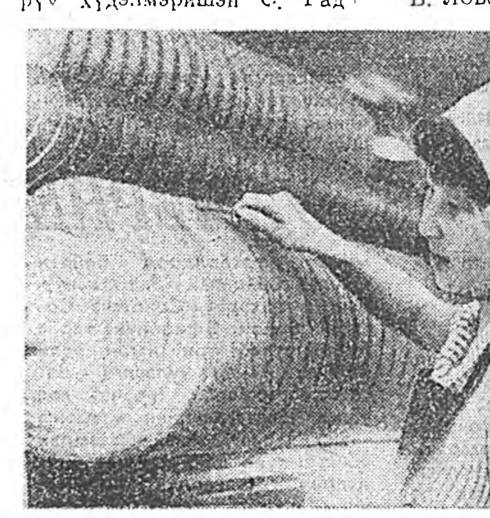
Энэ амжалтада ганса ахалагша хонишоной габьяа бэшэ, мүн тэрэнэй хани нүхэр Дашима Шагдаровнагай оруулһан хубита яһала ехэ. Мүн лэ хурьгашад Бабасан Шагдановичай хүбүүн Балсхалан, Батор Бадмаев, Дашинима Бимбаев, Бимба Дугаров гэгшэд һайнаар хүдэлжэ гараа.

Х. ВАСИЛЬЕВ.

1986 ОНОЙ ТООСОО[...]

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадта арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабарие сүм дүүргэһэн хүдэлмэришэд олошоржо байнхай. Нооһо һамнадаг аппарадай оператор Сэсэгма Раднаева табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарие, абаһан социалис уялгануудаа СССР-эй Верховно Совэдэй һунгалтын үдэрэй урда тээ дүүргэхэ гэһэн социалис уялгаяа февралиин 21-дэ амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа һэн.

С. Раднаева, 1979 ондо техническэ мэргэжэл олгодог училищи дүүргээд, тус комбинадта хүдэлхэеэ ерэһэн юм. Тэрэ сагһаа хойшо дүршэл шадабаритай боложо, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаба. Тиигэжэ нооһо һамнадаг хоёр аппарат хүдэлгэнэ. Халаанайнгаа даабарие ходо үлүүлэн дүүргэдэг һайн һайхан заншалтай болонхой. Комбинат дотороо 1980—1981 онуудта дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуурида гараһан юм. Тиигэжэ Коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй. Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсадаг түрүү хүдэлмэришэн С. Раднаева арбан [...]

МАЛ ТАРГАН

Һаяхан колхозоймнай малшад энэ жэлдэ түрүүшын горитой амжалта түйлаба. Мяха үйлэдбэрилхэ гол шэглэлтэй манай ажахы тус продукци гүрэндэ худалдаха байгша оной нэгэдэхи кварталай түсэбые болзорһоо урид дүүргэбэ.

Мяханай комбинадта түсэбэй ёһоор 600 центнер мяха оруулха байһан аад, бүхыдөө даб дээрэ 678 центнер мяхан тушаагдаа. Гадна малаа тобир тарган болгожо тушааһанайнгаа түлөө мяханай гол сэн дээрэнь үшөө 22,924 түхэриг нэмэлтэ мүнгэ гүрэнһөө абаһан байнабди.

Мяха гүрэндэ худалдаха түсэбөө болзорһоо урид дүүргэхэ хэрэгтэмнай колхозой ветеран Д. С. Матуевай толгойлдог Дээдэ-Тосоной шаһан таргалуулгын баазын коллектив ехэхэн хубитаяа оруулһан байна. Илангаяа [...]

ХҮН БҮХЭН ХАРЮУСАЛГАТАЙ

Социалис мүрысөөнэй үүргэ нүлөөе, аша үрые улам дээшэлүүлжэ, ажалай дүнгүүдые саг дарыдан согсолхо талаар, совхозой дирекци, партком, профком болон комсомолой комитет ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Һара бүри һаалишадай мүрысөөнэй дүн согсологдожо, түрүү һуури эзэлһэн хүнүүдэй нэрэ солонь олондо мэдээсэгдэжэ байдаг. Мүрысөөнэй дүнгүүд улаан булангай ханын һониндо толилогдодог. Социалис мүрысөөнэй ябасые харуулһан бюллетень һара бүхэндэ һаалишадай дунда тараагдадаг гуримтай юм. Эдэ бүгэдын аша туһаар фермын олохон малшад түрүүшүүлһээ холо гээгдэхэгүй гэһэн тэмсэлдэ хам оролсоод, бага бэшэ амжалтануудые түйлажа байнхай.

Манай коллективэй дүршэлтэй һаалишад эндэ хүдэлхэеэ ерэһэн залуу басагад, хүбүүдтэ хододоо зүбшэл заабари үгэжэл байдаг, эдэнэрэй ажалыень шалгаад, ямар юумэндэнь анхаралаа хандуулха тухайнь хэлэдэг, хөөрэлдэдэг заншалтай юм. Намтайшье тэдэнэр дүй дүршэлөөрөө хубаалдажал байдаг. Минии һая ерээд, хүдэлжэ эхилхэдэмни ямар ехэ туһаламжа үзүүлээ гээшэб?! Мүнөө хоёрдохи жэлээ ажаллажа байхадаа, зарим тэды юумэндэ һураaб, мэдэхэшье болооб.

Социалис мүрысөө зүбөөр эмхидхэжэ шадабал, ажалай бүтээсэдэ, түсэбэй дүүргэлтэдэ ехэхэн нүлөө үзүүлхэ байһаниинь элитэ. Ушар иимэһээ фермын малшад ажалайнгаа абьясые, эршые заахашье һуладхангүй хүдэлхые оролдохо, ехэ һүнэй түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ үбэл, зунгүй хабсаадана гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала болоно.

Хэнэйшье мэдэһээр, һү ехээр һаахын тула гансашье үбэлэй, зунай һаранудта оролдохо бэшэ, жэлэй дүрбэн сагта үдэр, һара бүхэндэ габшагай шангаар хүдэлхэ хэрэгтэй aаб даа. Тиихэдээ коллективэй гэшүүн бүхэн булта адли харюусалга ехэтэйгээр ажаллаха ёһотой болоно. Али нэгэнэй даалгагдаһан хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандаал һаань, бүхы фермын үрэ дүн доошоо байна бшуу. Эгээл эндэ тэдэнэй хоорондохи харилсаан шиидхэхы удха шанартай гэжэ һанагшаб.

Манайда һаалишаднай динлэнхидээ олон жэллэ сугтаа хүдэлһэн хүнүүд юм. Тиимэһээ бэе бэеэ һайн мэдэхэ, үгэеэ ойлголсожо, эбтэй эетэйгээр, нэгэ хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллана гээшэ. Тэрээн дээрэһээл үйлэдбэриимнай үрэ дүн нэгэ жэгдэ байдаг, түсэб уялгануудынайшье амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Энээн тушаа хэдэн тоо, баримта дурдаял даа. Байгша оной үнгэрһэн хоёр һарын дүнгөөр, фермээрээ бүхыдөө 821 центнер һүн һаагдаад, тэрэнэйнь 637 центнерынь тоһоной заводто тушаагдаа. Иигэжэ һү һааха түсэбөө 108 процент, гүрэндэ худалдаха даабаряа 110 процент бэелүүлжэ шадаабди. Эдэ үрэ дүнгүүд манай малшадай үдэр бүриин оролдосотой, габшагай ажалай ашаар, хүнүүдэй арюун сэдьхэлээр, мэргэжэл шадабаряар лэ түйлагдадаг ха юм. Фермымнай түрүү һаалишан Екатерина Халбаевна Анзурова үнгэрһэн һарынгаа һү һааха түсэбые 124 процент, Татьяна Омоктуева—113, Елизавета Омоктуева—111 процент бэелүүлһэн байна.

Жэлэй ямаршье сагта малаа һайнаар адуулжа, эдеэлүүлжэ шададаг үхэршэдшье олон байха. Энэнэрэй дундаһаа залуу хүбүүд Цырендаши Токтохоев Александр Вяткин хоёрые онсолон тэмдэглэхээр. Фермын оньһон түхеэрэлгэнүүдые һаадгүйгөөр ябуулдаг мастернууд Владимир Омоктуев, Бимба Санжиев, тэжээл шэрэдэг трактористнууд Цырендоржо Цыденов, Цыденжап Максаров болон бусад ажалдаа һайнаар хандадаг нүхэд юм.

Жэлһээ жэлдэ һү ехээр һааха мүрысөөндэ ходо эрхимлэжэ ябадаг түрүү һаалишадай жэшээгээр бэшэ нүхэдыншье үрэ дүнгүүдээ харaa байса дээшэлүүлнэ. Ямаршье фермэ гансахан түрүүшүүлэй һайнаар хүдэлһэнэй ашаар урагшаа гарадаг бэшэ, харин бултанай оролдолгоор лэ бүхы дээрээ амжалта түйладаг ха юм.

Бидэ мүнөө сэлэнгынхидэй жэшээгээр һү ехээр һаахын түлөө хоорондоо мүрысэн ажаллажа байнабди. Түбхын түрүүндэ һаамхай үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлхэ, харууһалха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаба. Манай малшад нёдондо намар уялга абамсаараа үбэлэй һаранудта үнеэн бүхэнһөө 1200 килограммһаа бага бэшэ һү һаахаар хараалаа һэн. Мүнөө тэрэнээ нэрэтэй соло[...]

МОДОШОДОЙ АМЖАЛТА

Онохойн модоной комбинадай доодо хоёрдохи складта Б. И. Денисовэй хүтэлбэрилдэг модо хэмжүүрлэн тайрадаг бригада эрхим ажалаараа район доторoo суурханхай. Эдэбхи үүсхэлтэй, баян дүршэлтэй хүдэлмэришэдһөө бүридэһэн бригада арбан нэгэдэхи табан жэлэй шиидхэхы, **дүрбэдэхи жэлэй түсэбтэ даабарие сүм дүүргэһэн тухайгаа баяртайгаар** һаяхан мэдүүлбэ.

Тус бригадын модошод нормативна сэбэр продукци гаргаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө амжалтатайгаар бэелүүлжэ, түсэбтэ даабариһаа гадуур 162 шпала гаргаа. Бүхыдөө БАМ-ай барилгада эльгээгдэхэ 13.162 шпала, хюреэдэмэл брусай 15 комплект, хайрсаг хэхэ 1022 кубометр хабтагай гаргаһан байна. Тиихэдэ модо хэмжүүрлэн тайраха, барилгын модо хюреэдэхэ даабаринууд 108 процент дүүргэгдээ, түсэбһөө гадуур хюреэдэгдөөгүй 153 кубометр модон эльгээгдээ. Мүн лэ соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын шэглэлтэй 700 түхэригэй эд бараан гаргагдаһан байна.

В. БАДМАЕВ.

ИЛАЛТА

Улаан-Үдын авиационно заводой токарь А. С. Москвитин, хүдэлмэришэн А. М. Карпенко, слесарь В. Ф. Бочаров гэгшэд, арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхинһээ эршэеэ улам шангадхан, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, **табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарие, абаһан социалис уялгануудаа амжалтатай дүүргэжэ шадаа.** Мүн слесарь Ф. Т. Вислов, мүлигшэ Н. И. Киреев гэгшэд 4,5 жэлэйнгээ даабарие дүүргэ.

Тиихэдэ 116 хүдэлмэришэд 4 жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргэ.

А. БЕЛОУСОВА.

ОРОЛДОСО ХЭРЭГТЭЙ

Манай үедэ муугаар хүдэлжэ болохогүй гэжэ тоологшоб. Машина, техникэ хэды шэнээн һайн болоо гээшэб. Дүшөөд жэлэй туршада ажаллажа байһан хадаа зарим тэды зэргэсүүлгэ хэхэ аргатай ха юмбиб. Дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ, минии хүдэлжэ эхилхэдэ, түрэһэн нютаг—Торниин аймагтамнай машина, тракторнуудые хургаа даража тоолохоор һааб даа. Теэд гушаад онуудай «Универсалшье» байг, али газогенератораар хүдэлдэг «ЗИС-шье» һаа,—эдэ мэтэ техникэдээ тэрэ үеын хүдөөгэйхид али зэргэ гамтайгаар хандадаг һэн гээшэб. Заһабарилгын баазашье гэжэ даа—«мухар нюдаргаараа» шахуу гэнэһээ нааша гарасалдадаг һэн бэзэ. Үнэн эбдэрээ һаань, ондоо найдаха юумэн байгаагүй бшуу.

Дайнай һүүлээр ажаллажа эхилһэн залуушуул гол түлэб тусхай һуралсал гараагүйшье һаа, техникэ нагаад харууһалха тухай сээжээр мэдэдэг, шададагшье һэмди. Тоһо, бензинэй үнэр юунһээшье һайханаар үзэгдэдэг бэлэй.

Һүүлдэ жолоошодой курса дүүргээд, өөрөө машинатай болоходоо, аха нүхэдэйнгөө жэшээгээр тэрэнээ эгээл эрхим нүхэр мэтээр, бөөмэйлэн харууһалхаш.

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө. Элдэб машинаар ябажа үзэһэн байхаб. Теэд тэдээндээ урданайхяараал һүгэдэжэ хандадагби.

Зарим жолоошодой машинаяа ябуулхадань, хамаг шүрэб шүдэгэ, боолто бүхэлэлтэнь хуу мултаржа, холхишоо юм гү гэжэ һанахаар хангиржа, наяржа ябадаг. Эдэ мэтэшүүлэй үмсынгөө унаада хандахые хараа һаа, тад ондоо байдаг гээшэ. Иимэ үзэгдэл, заншалнуудые үзэн ядажа, үндэһөөрнь усадхажа хаяха ёһотойбди. Энэ тэмсэлдэ бидэ, коммунистнуудай, дүүргэхэ үүргэ тон харюусалгатай гэжэ мэдэрнэбди. Энээн тухай КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он), февралиин (1984 он) Пленумүүд дээрэ тон зүбөөр заагдаа. Нээрээшье, хүн бүхэнэй өөрынгөө техникые һандаргангүйгөөр, зүбөөр ашагладаг болоо һаань, хэды ехэ нэмэлтэ нөөсэ гансата гаража ерэхэ гээшэб. Жэшээнь, энэ манай харгы барилгын управлениидэ гушаад гаран машина, хүсэтэ бульдозер, скрепер, грейдернүүд, тусхай бусад түхеэрэлгэнүүд бии гээшэ. Теэд эдэ булта дүүрэн ашаглагдана гэхын аргагүй.

Харин дүүргэхэ зорилгонуудынай тон ехэ. Харгы зам, транспортын хүгжэлтэдэ партимнай гол шухала анхарал хандуулна бшуу. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай управлениин хүсөөр харгы болон харгын шухала объектнүүдые барилгаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Жэшээнь, Татаурово станци шадар түмэр зам дээгүүр гараха хүүргэ баригдаа. Тиихэдэ нёдондо, республикын ойн баярай жэлдэ, шухала удха шанартай транспортна гурбан бэлшэр аэропорт, Доодо-Ивалга, Вознесеновкэ шадар барижа, ашаглалгада үгөөбди.

Ажалаа жэшээтэ һайнаар дүүргэдэг түрүүшүүл коллективэймнай омогорхол болонхой. Н. Г. Зеленовский түрүүтэй автоскреперистнүүдэй бригада хэдэн жэлэй туршада ажахын тоосоогоор хүдэлхэдөө, нормо, даабаринуудаа ходо дүүргэдэг.

Мүнөө Доодо-Ивалга шадар ажалланабди. ЗИЛ түхэлэй автосамосвалаараа үдэрэй 8—9 рейс хэжэ, элһэ шорой, хайр шулуу зөөнэбди. Эндэ хэхэ ажалнай тон ехэ. Бодото дээрээ шэнэ харгы барижа байна ха юмбибди. Байгша ондо 9 километрэй зайда харгын далангые үргэдхэжэ, асфальтаар хушаад, тушааха түсэбтэйбди. Зунай халуун хаһада бэлэдхэл хэнэбди.

И. ЮЖИКОВ.

Улаан-Үдэ—Эрхүү гэжэ автомобильна харгын 2-дохи ДСУ-гай жолоошон, КПСС-эй гэшүүн.

ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭЭГҮЙ[...]

...ЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИИЕ ҮРГЭДХЭХЭ

обком, республикын Министрнүүдэй Совет зохихо тогтоолнуудые гаргаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор 1981 онһоо 1987 он хүрэтэр республика доторнай хамта дээрээ 7000 дүрбэлжэн метр талмайтай магазинууд, 1000 хүнэй һууритай ниитын эдеэ хоолой столовонууд, 12,1 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай эд бараанай складууд, нэгэ дороо 8130 тонно овощ, фрукт хадагалха складууд баригдаха, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгар жэлэй хүгөөсэ соо 5,1 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой. Мүн түс тогтоолой ёһоор 1985 ондо, 1980 онойхидо орходоо, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалга 1,5 дахин, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта 1,6 дахин дээшэлхэ зэргэтэй.

Ябаха байгаа түсэбтэ табигдаһан зорилгын гүйсэлгэ үнгэрһэн гурбан жэл соо манай республика дотор худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой 140 гаран барилга ашаглагдаа, тиихэдэ ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха албанай 70 гаран байра барилгадаа. Улаан-Үдэ хотодо радиогой хэрэгсэлнүүдые худалдаха мүнөө үеын эрилтэдэ тааруусама магазин ашаглагдаа һэн. Мяха, һүн зүйлнүүдые, үндэгэ болон трикотаж улам ехээр худалдагдадаг болоо. 100 бүлэ бүхэндэ телевизор, холодильник, магнитофон худалдалгын хэмжээн дээшэлээ.

Байгал-Амарай түмэр замай баригшадай эд бараагаар хангалгадасые һайжаруулха зорилгоор ехэ юумэн хэгдээ.

Улад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалга 18,5 процентээр дээшэлээ. Тиихэдэ нэгэ хүнэй хангагдасан хэмжээн, 1980 онойхитой сасуулбал, 12,8 процент болоо гэхэ гү, али 25 түхэриг 56 мүнгэндэ хүрэһэн байна. Хойто-Байгалай, Баунтын, Бэшүүрэй, Баргажанай, Хоринэй районуудай ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадууд ажалайнгаа бүтээсые эли бодо дээшэлүүлжэ, абаһан түсэб, уялгануудаа үлүүлэн дүүргэнэ. Гэхэтэй хамта, хүн зоной захилгаар холодильник түхеэрэлгэнүүдые муусса хангалгадахгүй. Тиихэдэ ниитын эдеэ хоолой столовонуудай тоогоор...

Республикымнай худалдаа наймаанай эмхинүүд эд бараа хадагалха байра байдалаар, мүн холодильна түхеэрэлгэнүүдээр муусса хангагданхай. Тиихэдэ ниитын эдеэ хоолой столовонуудай тоогооршье

РСФСР-эй дундаа зэргын хэмжээнһээ доогуур байдалтай. Жэшээлхэдэ, үйлэдбэриин предприятинуудтахи ниитын эдеэ хоолой эмхидхэлэй талаар манай республика Российн Федераци дотор 58-дахи, һургуулинуудаар—57-дохи, мүн техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудта эмхидхэгдэһэн ниитын эдеэ хоолой газарнуудай хангагдасаар 53-дахи һуурида гаранхай. Иланхаяа дээдэ болон дунда мэргэжэлэй һуралсалай газарнуудаар ниитын эдеэ хоол муугаар эмхидхэгдэнэ. Мүнөө студентнүүдэй столовонууд 4,7 мянган хүнэй һууритай байха аад, оройдоол 2,4 мянган хүнэй һууритай байна гэхэ гү, али студентнүүдэй 63 процент хангагданхай. Республикымнай городуудай ниитын эдеэ хоолой столовонуудта мянган хүн бүхэндэ оройдоол 9,4 һуури хүртэнэ. Нормоороо 28 байха ёһотой. Республикын городууд болон хүдэлмэришэдэй поселогуудта түргэхэнөөр хооллохо тусхай газарнууд тон үсөөн.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэл соо республикын эд хэрэглэгшэдэй кооперациин магазинуудай талмай 5850 мянган дүрбэлжэн метрээр үргэдөө. Түсэбөөр 3500 байһан юм. Иланхаяа Баргажанай, Загарайн эд хэрэглэгшэдэй кооперацинууд худалдаа наймаанай байдалаар һайнаар хангагданхай. Гэбэшье энэ талаар Хойто-Байгалай, Хэжэнгын, Хяагтын эд хэрэглэгшэд муу байдалтай. Дурсагдагша үе соо хүдөө нютагуудта ниитын эдеэ хоолой 17 столово шэнээр баригдаа гэхэ гү, али 1685 хүнэй һууряар олошороо.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшан нэхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандадаг ушар үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Хяагтын районой Наушкин, Харанхы һууринуудта, мүн Зэдын районой Доодо-Тори тосхондо хүн зон олоороо ажаһуудаг. Гэбэшье дурсагдагша нютагуудта ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха албанай байра мүнөө болотор шиидхэгдээгүй. Тэрэшэлэн Зэдын районой Алцаг, Оёор, Боцо, Дээдэ-Үшөөтэй нютагуудай хүн зониие комплексээр хангаха хэрэг тусхай гэр байрын үгыһөө болоод удаан саг соо шиидхэгдэнэгүй.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын материально-техническэ баазые хүгжөөхэ хэрэг Бэшүүрэй, Загарайн, Хурамхаанай, Хяагтын, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Түнхэнэй районуудта мүртэйгөөр шиидхэгдэнэгүй. Тиихэдэ Захаамин, Прибайкалиин, Түнхэнэй, Ахын районуудта улад зоной хэрэглэмжэ хангалгын албанай ажалай хэмжээн доошолһон байна.

Нютагуудтахи хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ, тэрэниие хүгжөөхэ хэрэгтэ түсэблэлгын, зарим гэртнйна, совет болон ажахын органууд хайша хэрэгээр хандана. Тэрэшэлэн дурсагдагша захиргаанай зүгһөө эд бараа наймаалга, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албанай хүдэлмэри, мүн тэрэнэй материально-техническэ баазын ургалта гэхэ мэтэ ёһотоор хинан шалгагданагүй. Тиимэһээ худалдаа наймаанайшье, хэрэглэмжэ хангалгын албанайшье хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандана гээшэ. Бухы тосхон, һууринуудта тушаан абалгын пунктнуудые, һайн байратай магазин, столово гэхэ мэтые нээхэ дүүрэн арга боломжотойбди. Тиин гэһээ энэ табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада һомологдоһон ехэ мүнгэнэй 3 миллион түхэригынь ашаглагдангүй үлөө гэхэ гү, али 53,8 процент ашаглагдаһан байна. Энэ хадаа арбадахи табан жэлэй үеынхиһөө доогуур хэмжээн болоно.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгаар, мүн худалдаа наймаагаар нютаг нютагуудтахи байдалые түсэблэлгын совет болон ажахын органууд хинан шалгажа байха зэргэтэй.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Буряадай стройбанкын конторые эрхилэгшэ М. И. Смолина, республикын Госстройн түрүүлэгшын орлогшо В. Д. Черненко, «Бурятгражданпроект» институдай ахамад инженер В. Ф. Королев, ЛВРЗ-гэй начальнигай орлогшо В. П. Цивилев, республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо Т. И. Кучумова, «Забайкаллес» нэгэдэлэй генеральна директорэй орлогшо Ю. Д. Мокеев, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствын ахамад инженер Н. А. Малханов, «Буркоопсоюзай» правлениин түрүүлэгшэ Б. Г. Кушеев, республикын худалдаа наймаанай министр Ю. М. Битаев, арадай депутадуудай Улаан-Үдын горгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо С. А. Тимин гэгшэд хабаадалсаа.

Семинар-зүблөөнэй хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой секретарь А. В. Потапов хабаадалсажа үгэ хэлээ.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной 50 жэлдэ

ЗУЖЭГҺӨӨ РОМАН ХҮРЭТЭР

ОКТЯБРИИН социалис революциин ашаар һалбаран мандаһан Зүблэлтэ засагаа буряад ажалша арад үнэн зүрхэнһөө халуунаар угтажа, хубисхалта шэнэ ажаһуудалые даган дэмжээ. Хүдөө нютагуудта Ленин багшын, Коммунис партиин сурталые нэбтэрүүлэгшэ **улаан буланһай, уншалгын байшангай,** шэнэ нээгдэһэн эхин шатын **һургуулинуудай** дэргэдэ ябуулагдадаг ниитын хэмжээ ябуулгануудта ажалша түмэн ямар шударгыгаар, эдэбхитэйгээр, бага ехэгүй олоороо хабаададаг байгааб! Ангиин тэмсэл хурсадажа, соёлой хубисхалай эхилжэ байһан үедэ нютаг нютагта зүжэг наада табилган боложо эхилээ. Уншалгын байшангые даагша, һургуулиин багшанар тэрэ хүдэлмэриие удариддан, нютагай эдэбхитэдые хабаадуулха. Баян ангиие балшыса шүүмжэлһэн, ламанарай аашые элирүүлһэн, харанхы мунхаг ажаһуудалые харуулһан «Таряашан», «Дамбии жоодшо», «һураһан далай, һураагүй балай», «Эхэнэрэй һуудал», «Жэгдэн», «Олзолоо» гэхэ мэтын түрүүшын зүжэгүүд суурхаа. Тэдэ зүжэгүүдые зохёогшод тухай олоной дунда хөөрэлдөөн болохо. Һургуулиин һурагшадай уншаха «Улаан одон», «Улаан Туяа» гэжэ номуудые бага ехэгүй һонирхон уншадаг һэн.

«Буряад-Монголой үнэн» газета хүдөө нютагуудта таража, олоной дура татаба. Ехэ наһатанай һургуулида шэнэ газетэ шангаар уншагдажа, ном бэшэгтэ һураха хүн бүхэнэй хүсэлые улам хурсадхадаг һэн. Энэ газетын хуудаһанда «Алсагар Мархай», «Далюу Рабдан», «Данхар Галдан», «Үбгэн Солбоной үгэ» гэхэ мэтын сатирын булангууд саг үргэлжэ толилогдожо, уншагшадые һонирхуулба. Морин улаа дамжаһаар, хэды хоноһон газетын улаан буланда гү, али һургуулида хүрэн ерэжэ, захигшадта хубаагдахада:

— Алсагар Мархаймнай бии гү? — гэлдэн ном заалгажа уншаха бологшод обоорхолдаа. Хоца Намсараевай «Монгол нүүдэл» гэжэ поэмэ газетэдэ толилогдожо, ехэ һонирхол болобо. Зүжэг табихаһаа гадна, шүлэг уншадаг, дуу дуулададаг, хуур лимбэ наадалган эхилбэ. Хэжэнгын Хөөрхэ нютагта залуухан Ч-Н. Генинов «Үбгэн гэлэнэй үгые» сээжээр, аяг ааша гарган уншажа, шагнагшадые хахa хүхеэгээ бэлэй. Саашадаа «Соёлой хубисхал», «Эрдэм ба шажан», «Тэмсэлэй шэмэг» гэхэ мэтын нимгэхэн журналнууд гарадаг боложо, уншаха дуратайшуулай һонирхохо юумэ элбэгжэхэһээ гадна, һонин зохёолнуудые бэшэгшэдэй алдар нэрэ олондо суурхаба. Уншагшад уншаһан зохёол тухайгаа бахархан хөөрэлдэхэ зуураа, Д-Р. Намжилон, Х. Намсараев, Б. Абидуев, Мүнхэ Саридаг, Солбонэ Туяа, Б. Базарон, Б. Барадин, И. Дадуев, саашадаа Ц. Дон, Д. Дашинимаев, Ж. Балданжабон, Г-Д. Нацов, А. Шадаев гэгшэд тухай хэлсэдэг болобо. Зүжэг, шүлэг бэшэжэ туршадаг болоһон би тэдэ хөөрэлдөөнүүдые ехэл һонирхон, нэгэшье үгэ газарта унагаангүй шагнадаг һэм.

Хориин 7 жэлэй һургуули дүүргээд, Үдын-Байшан ерэжэ, Бурпедтехникумдэ һуража эхилхэдээ, «Буряад-Монголой үнэн» газетын редакци руу харгылжа, тэндэ болодог һонин хөөрэлдөөтэй сугларалган дээрэ бухы бэшэгшэдые, уран зохёолшодые таниха боложо, тэдэнэй һонин ярилдаае, шог зугаае, ташаганаса энеэлдээе шагнажа, эгшэтэрээ энеэжэ, олон юумэ ойлгоһон гээшэ хаб. Мүнөөшье һонин хөөрэлдөөнүүд эли тодоор һанагдаха юм. Мүн шэнэ зохёолнуудые шүүмжэлэн зүбшэхэ, ээлжээтэ журнал гаргаха тухай хэлсэхэ.

Гушан нэгэн ондо манай Бурпедтехникум хадаа шэнэ тогтоһон пединститудта байраяа үгөөд, Троицкосавск хото зөөһэн юм.

Буряад-Монголой ЦИК-һээ уран зохёолшодой ехэ хурал зарлагдаба. Тэрээндэ ерэ гэһэн аржагар тамгатай уряалай саарһан 1934 оной хабар мартын тэнгээр ерэбэ. Мүн уран зохёолшодой холбооной эмхидхэлэй комитедэй секретарь С. Ширабонһоо **заатагүй съездэ хабаадахаш, харгыншни гаргашые сүм түлэхэ** гэһэн бэшэг абабаб. Энэ ехэ хуралда ошохо хүсэлтэй байһан би баярлахын ехээр баярлажа, тэдэ саарһануудаа урдаа бариад, Шустов директортэ орохо гэжэ ябахадаа: «Табиха гээшэ гү? Табяагүй һаань, өөрөө ябашахаб!» гэжэ сэдьхээ һэм. Шустов саарһануудыем уншаад: «Һайн гээшэ. Гээгдэнгүй ошохо хэрэгтэй. Демократи! Ерээд, нүхэдэйнгөө урда тоосоо хэхэш»,— гээд, бухгалтериһээ 10 түхэриг абаха саарһа бэшэжэ үгэбэ. Баяр дээрэ баяр нэмэжэ, бүри хүхишэбэб даа.

Ашаанай машинада һуугаад, Үдын-Байшан хүрэжэ ерэбэб. Тэрэ үедэ зүжэгүүдһээ гадна Х. Намсараевай «Цыремпил» повесть болон рассказууд, Б. Абидуевай «Наранай туяа», Ц. Доной «Хиртэһэн һара», Д. Мадасоной «Хабарай гэрэл», С. Туягай «Балта мэргэн хүбүүн» гэһэн зохёолнууд тусгаар номууд болгогдон барлагдаһан байгаа. Залуу зохёолшодой тоодо ородог би хоёр зүжэг, нэгэ рассказ, хэдэн шүлэг хэблүүлэнхэй, «Зориг» гэжэ поэмэ дүүргэжэ байһанаа һугабшаланхай, баһал өөртөө һархагар хүн ябаһан байгаа гээшэб.

Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжадахи «Буряад-Монголой үнэн» газетын редакци соо болохо уран зохёолшодой нэгэдэхи съезд дээрэ нюур таниха зохёолшодоо золгожо бараалхабаб. Зохёолнуудыень уншаһаншье һаа, уулзаагүй ябаһан нүхэдтэй танилсабаб. Хүдөөһөө багшанар, хүдөө бэшэгшэд уригдаһан байгаа. Москваһаа хоёр уран зохёолшод ерээ.

Съезд нээгдэжэ президиум һунгагдаба. Намайе президиумдэ һунгалсаба.

«ВКП(б)-гэй XVII съездын дүнгүүд ба уран зохёолшодой зорилгонууд» гэһэн гол элидхэлые И. Дампилон хэбэ. Уран зохёолшодой мүнөө үеын гол зорилгонууд, Буряадай уран зохёолой хүгжэлтэ тухай нэмэлтэ элидхэлнүүдые С. Стандэ (Москва) С. Ширабон хоёр хээ. Элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэгшэд олон һэн. Съезд гурбан үдэр соо үргэлжэлөө. Съездын эхинһээнь хойшо хүнүүдые ханамжатай шагнажа һууһан ВКП(б)-гэй обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. Ербанов дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, манийе зоригжуулаа һэн.

Элидхэлэй асуудалаар һунгалта боложо, Буряад-Монголой АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшээр И. Ц. Дампилон, секретаряар С. Ширабон һунгагдаба. Уран зохёолшодой бүхэсоюзна нэгэдэхи съездын делегадуудаар С. Туя, С. Ширабон, Е. Хоринская һунгагдаба.

СССР-эй уран зохёолшодой нэгэдэхи съезд дээрэ А. М. Горькиин хэһэн гүнзэгы удхатай элидхэл, бусад элидхэлнүүдые, үгэ хэлэгшэдэй үгэнүүдые тон һонирхон шудалжа, ехэ юумэ ойлгоо, хүтэлбэри болгоо бэлэйбди.

Табин жэлэй саана нэгэдэхи съездын хүдэлмэридэ хабаадагшад — мүнөө зохёохы ажалай ветеранууд болохо Н. Г. Балдано, И. Н. Мадасон (Дольен Мадасон), Ц. Г. Галсанов, би уран зохёолойнгоо холбооной табин жэлые угтажа байна гээшэбди. Съездын делегат байһан Елена Хоринская, мүнөө Свердловск хотодо ажаһууна. Партиин ударидалгаар, агууехэ ород арадай энэрхы халуун туһаламжаар хүгжэн бадарһан уран литературынгаа бодото гэршэ болонобди. Манай уран зохёолшодой номууд ород болон бусад яһатанай хэлэнүүд дээрэ оршуулагдажа, олон үндэһэтэ совет уран зохёолой баглаада таһаршагүй хубинь боложо багтанхай, өөрынгөө үнгөөр толорон ая гангын үнэрөөр анхилан байдаг шуу. Москва хотодо нёдондо үнгэрһэн үдэрнүүдэй үедэ Буряадай уран зохёолые зүбшэн хэлсэлгэ дээрэ энээн тушаа онсологдон хэлэгдээ һэн.

Зүжэгүүдһээ романууд хүрэтэр һалбаран хүгжэһэн литературатай уран зохёолшоднай өөрынгөө зохёохы эмхиин 50 жэлэй ойдо, ээлжээтэ съездэ урдаа барижа ерэһэн бүтээлнүүдтэй. Тэдэнэй ень нэрлэн тоолохо болоо һаа, тон ехэ һуури эзэлхэ болоно.

Манай ажалша, дуушан бүлэ соо ветеранууд, дунда үеынхид, залуушуул, эхилэн бэшэгшэд, эрэшүүл ба эмэгтэйшүүл — бултадаа ирагуу хүгжэмэй хүбшэргэй зэдэлүүлнэ гэхэдэ болохо.

Ц. НОМТОЕВ,
Буряадай уран зохёолшодой нэгэдэхи съездын делегат.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай уран зохёолшодой нэгэдэхи съездэ хабаадагшад. Нэгэдэхи зэргэдэ һуугшадай дунда (зүүн гарһаа хоёрдохи) 17-той Цэдэн Галсанов. Бултанай урда нюдэндөө шэлтэй хэбтэгшэ— залуухан Намжил Балдано. Дундуур зэргэдэ һуугшадай дунда юридическэ эрдэмэй кандидат А. Бартанова (зүүн гарһаа нэгэдэхи), Е. Хоринская (зүүн гарһаа гурбадахи). Ара талаар зогсогшодой дунда Д. Мадасон (зүүн гарһаа табадахи), Ц. Номтоев (зүүн гарһаа долоодохи).

Авторай архивһаа абтаба.

ХОДОДОО ТҮРҮҮ

Һүүлэй үдэрнүүдтэ хабарай шэнжэ орожо, наранай элшын хурсадабашье, үдэшэ, үглөөнинь шэмэрүүн хүйтэн болоһоор. Эгээл нимэ нэгэ жабартай хүйтэхэн үдэшэлэн ажалһаа гэртээ ошожо ябахадаа, Любовь Алексеевна Шангинатай уулзашоо һэм. Тэрэ Хяагтын хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшанда гадар хубсаһа оёгшодой бригадираар хүдэлдэг юм. Энэ тушаалдаа олон жэлэй туршада амжалтатайгаар ажаллажа ябаһан алдартай.

Л. А. Шангина гансашье өөрынгөө ажал хэрэгтэ анхаралаа хандуулаад, өөрынгөө бригадын түлөө оролдодог бэшэ, мүн бүхы коллективэйнгээ хүдэлмэрилэгшэдтэ туһаламжа үзүүлхые оролдожо байдаг. Ажалай журам шангадхаха, продукциин шанар дээшэлүүлхэ гэһэн урлануудые тэрэнэй даадаг коллектив түрүүлэн дэмжээд, олондо жэшээ харуулан ажаллажа эхилээ һэн.

...Любовь Алексеевна Шангина ажал хүдэлмэри дээрээ шалгархаһаа гадуур, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг юм.

Нүхэр Л. А. Шангина хаанашье ябахадаа—ажал дээрээ, гэртээ гү, али холын фермэ, гүүртэнүүд дээрэшье уласхоорондын асуудалнууд болон орон доторнай боложо байһан һүүлэй һонинииe хөөрэжэ, һанамжа, дурадхалнуудаараа хубаалдадаг.

А. МАТЮХИН.

Хяагта.

ЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

...ЫЕНЬ ХАРЮУЛҺАН...

хабар албанһаа бусаһаар түрэл совхоздоо жолоошоноор хүдэлжэ эхилһэн байха.

Шэнэ машинада һууһанһаа хойшо тэрэ совхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэдэй, нүхэдэйнгөө этигэл найдабариие дүүрэн харюулна гэхэ байнаб.

Машинаяа саг соонь һэргылэн харууһалха, заһаха, тоһодохо, аян замдаа эртээнһээ бэлдэхэ, харгыдаа һэргэлэн ябаха гэхэ мэтые тэрэ жэншэдгүй бэелүүлхэһээ гадна, нэгэшье гэнэ усалда ороогүй, машина бүтэн бэшэ гэжэ нэгэшье рейс хойшолуулаагүй юм. Эгээл харюусалгатай рейсдэ Галсан лэ эльгээгдэдэг гээшэ. Республикынгаа, хүршэ областьнуудай харгынуудаар гүйлгэһэн замыень, шэрэһэн янза бүриин ашаануудыень тоолхо, тодорхойлхо болоо һаа, хизааргүй ехэ хэрэг байха.

Жолоошон Г. Н. Содномов жэл бүриингөө түсэбые үлүүлэн дүүргэдэг, түлишэ болон запас частьнуудые алмажа шададаг. Жэшээлхэдэ, 1983 ондо 91 мянган тонно-километр дүүргэхэ түсэбтэй аад, 99,5 мянганда хүргэжэ, түсэбөө 4,5 мянган тонно-километрээр үлүүлжэ, социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ һэн. Тиихэдэ жэл соо 511 литр түлишэ алмаһан байна. 1984 оной январь һарын дүнгөөр 5700 тонно-километр дүүргэхэ түсэбөө 9472 хүргэһэн, 185 литр түлишэ алмаһан байна. 1983 оной дүнгөөр түрүү һуури эзэлһэн жолоошон Галсан Содномовто «Ажахын эрхим жолоошон» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо бэлэй.

Зурынал, зурынал
харгымнай
Зурыхынь алдаагүй морин
юм даа,
Залуухан наһатайш һаа,
Галсамнай
Зондоо хүндэтэй жолоошон
юм даа,—

гэжэ агитбригадынхиднай клубайнгаа сцена дээрэһээ һаяшаг хангюурдан татахадань, нютаг нугынгаа залуу хүбүүнэй эршэтэ ажалаар омогорхон, түмэр хүлэгэйнь түргэн гүйхые, сэхэ зам, сэбэр харгы, аян замдаа бүтэн бүрин омог дорюун олзотой хэшэгтэй ябахыень нютагайнгаа хүбүүндэ үреэхэ дурам хүрөө һэн.

Д. ТОГОШИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ТАСС — АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ҺУНГАЛТАДА БЭЛЭДХЭЛ

ХАНОЙ. Засагай нютагай зургаануудай — районой, сельскэ ба уездэнэ арадай Соведүүдэй һунгалтада бэлэдхэл социалис Вьетнамда түгэсхэхы шатадаа оробо. Һунгалта апрель һарада республикын 12 хотодо, провинцида үнгэргэгдэхэ байна.

Энэ жэлэй һунгалта нёдондо жэлэй һүүл багта республикын Национальна суглаанай сесси дээрэ баталагдан абтаһан шэнэ хуулиин үндэһөөр түрүүшынхеэ үнгэргэгдэхэ юм. Энэ хуули Вьетнамда социалис байгуулалтые саашадань париижуулан һайжаруулха, гүрэн түрэсэ хүтэлбэрилхэ талаар арадай эрхэнүүдые үргэдхэхэ байна.

Шэнэ хуулиин гол дүримүүдые, засагай нютагай зургаануудай эрхэ уялганууд болон этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые, эрхэтэдэй эрхэнүүдые ба уялгануудые олониитын дунда үргэнөөр ойлгуулха хүдэлмэри нютаг нютагуудта ябуулагдана. Һунгалта үнгэргэхэ тусхай комиссинууд байгуулагдаа, арадай Соведүүдэй депутадта кандидадуудтай һунгагшадай уулзалганууд ходо ходо үнгэргэгдэжэ, республикын Эсэгэ ороноо хамгаалгын фронтын нютагай эмхинүүдтэ дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудые халуунаар дэмжэнэ.

ШАНАЛАЛ ГАШУУДАЛАЙ ОРШОНДО

КОНАКРИ. Гвинейн Арадай Революционно Республикын ниислэл гүнзэгы ехэ шаналал гашуудалда абтаад байна. Ороной ажалшад мартын 28-да США-да хирургическа операци хэхэ үедэнь наһа бараһан Гвинейн демократическа партиин Генеральна секретарь, республикын президент Ахмед Секу Туретэй хахасажа байна.

Наһа барагшын бэетэй хуурсагай табигдаһан Арадай ордондо олон арбаад мянган хүдэлмэришэд, алба хаагшад, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад, сэрэгэй албатад, һурагша залуушуул ерэнэ. Гүрэнэй толгойлогшын уялгые саг зуураа гүйсэдхэжэ байһан ДПГ-гэй Политбюрогой гэшүүн, премьер-министр Луи Лансана, Беавоги, ДПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой ба ЦК-гай гэшүүд, министрнүүд А. Секу Турегэй дурасхаалые хүндэлжэ, хүндэлэлэй харуулда зогсобо.

ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

ДЕЛИ. Ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые зогсоожо, бүхы хүн зондо тохёолдуулагдажа байһан аюулые зайсуулан сарахын тула арга боломжотой бүхы юумэ хэхыень Индиин премьер-министр Индира Ганди дэлхэйн оронуудые уряалба. Ханн ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан Австриин Республикын федеральна канцлер Фред Зиновацай хүндэлэлдэ эмхидхэгдэһэн сайлалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ хадаа хүн түрэлтэнэй урда табигдаһан гол зорилго болоно гэжэ мэдүүлээ.

«Ядерна буу зэбсэгүүдые ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр үрдилдэн бүтээлгэ» ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ хоёр хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлээ. Шахардуу шанга байдалые һуларуулха, уласхоорондын оршом соо нэгэ нэгэндээ этигэжэ ядалгые зайсуулха гээшэ гол зорилгомнай болоно гэжэ тэдэнэр зааба.

Тохёолдоһон бүхы бэрхэшээл түбэгүүдые хүгжэжэ байгаа оронуудта тохохын түлөө, бэеэ дааһан гадаадын политическэ хараа шэглэл бэелүүлгэһээ тэдэнэй арсахынь тула залуу гүрэнүүдые хашаха харшалхын түлөө капиталис гүрэнүүдэй бэелүүлжэ байдаг хархис ябуулгануудые И. Ганди эрид буруушааба.

ЯПОН-ХИТАД ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ПЕКИН. Японой премьер-министр Я. Накасонэ гэгшын Хитадай хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүд дүүрэбэ. Хитад-япон харилсаанай «онсо шэнжэтэй байһан тухай», Хитадай гадаадын политикада эдэ харилсаанай онсо һуури эзэлдэг байһан тухай, Пекин ба Токиогой хоорондохи нягта харилсаа холбоон тухай тезис хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүд соо, Хитадай пропагандын органуудта бэшэгдэһэн, дамжуулагдаһан материалнууд соо эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлэгдэһэн байна.

Япон-хитад хөөрэлдөөнүүд хоёр талаһаа Советскэ Союзда зүрюу харша декларацинуудаар эхилээ гэжэ хөөрэлдөөнүүдые бэшэһэн гадаадын корреспондентнүүд тэмдэглэнэ. Тусхайлбал, Алас-Дурна зүгтэхи Советскэ Союзай өөһэдыгөө хамгаалгын политикада Японой премьер халдаһан байгаа. «Хойто газар дайда» гэдэг тухай асуудалһаа боложо, совет-япон харилсаануудые һайжаруулхаар Япон бэлэн бэшэ байна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Хитадай түлөөлэгшэдэй мэдүүлгэнүүд дотор Советскэ Союзда харша үгэнүүд хэлэгдэһэн байна. Азида, Алас-Дурна зүгтэ СССР-эй бэелүүлдэг гадаадын политикые хазагайруулһан сэгнэлтэнүүд үгтөө.

Хэблэлэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор, хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Азида, Номгон далай дээрэ Хитадай ба Японой харилсаа холбоондо ехэ анхарал хандуулагдаба. Энэ харилсаан хадаа тус райондохи тогтуууритай һайн байдалай шухала нүхэсэл болоно. Япон болон КНР Азиин оронуудай хэрэгүүдтэ «онсо харюусалгатай» байна.

Америкын Холбоото Штадуудтай Хитадай ба Японой ямар харилсаа холбоотой байһан тухай асуудалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэбэ. Вашингтондо Пекинэй харилсаан һайжаржа байна, тогтуууритай һайн үндэһэ һуури дээрэ эдэ харилсаае Хитад саашадаашье хүгжөөхые хараална гэжэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлбэ гээд хэблэл мэдээсэнэ. Холбоото Штадууд хадаа манай сэрэгэй гол союзник болоно гэжэ Японой талаһаа тэмдэглэгдээ.

Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Накасонэ Хитадай ба Японой хоорондохи экономическа харилсаае үргэдхэхэ саашанхи алхамуудые хэлэһэн байгаа. Дүн хамта хоёр миллиард шахуу долларой удаан болзорой урьһаламжа Хитадта үгэхые зүбшөөжэ байһан тухайдаа Японой премьер соносхобо гээд мэдээсэгдэбэ.

Ядерна буу зэбсэгүүдэй талаар хоёр ороной хоорондохи харилсаанай хараа түсэбүүд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ асуудалаар правительствануудай хоорондын хэлсээ дары баталха, Японой ба Хитадай хоорондохи харилсаае үргэдхэхэ бусад хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ.

ХАНОЙ. Я. Накасонэ гэгшын Хитадта ерэһэнтэйнь дашарамдуулан, «Нян зан» газетэ статья толилбо. Накасонэгэй ерэлгэ «ехэ үйлэ хэрэг» болоно, «Хитадай ба Японой хоорондохи үни холын харилсаанай түүхэдэ шухала шата болоно» гэжэ Пекиндэ сэгнэнэ гээд статья соо тэмдэглэгдэнэ. Үнэхөөрөөшье, хоёр ороной хоорондохи харилсаанай гурнимшуулагдаһанһаа хойшо япон-хитад нэгэдэл хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байна.

Накасонэ гэгшын Хитадта ерэлгэ Вашингтоной, Токиогой ба Пекинэй хоорондохи холбооe бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй. Энэ харилсаа холбоон США-гай үргэн ехэ стратегидэ, Ази болон Номгон далай тушаа Японой удаан болзорой стратегическэ һанаашалгануудта онсо һуури эзэлнэ.

ТОЛИ

«САГААН ЭДЕЭН, ХИЛЭЭМЭН» гэһэн бэшэг тушаа

ХАХАЛАГДАҺАН ГАЗАРАЙ ХАНГАЛ

ГАЗАР... Эхэ газар. Ямаршье яһанай арад зон түрэл дайдаа, Эхэ газараа хүндэлдэг, тэрээндээ һүгэдэдэг гээшэ бэзэ? Зүб даа, газар хүн амитанай түрэһэн лэ эхэ шэнги гээшэ ааб даа. Гадна газар манине тэжээнэ, хубсалуулна.

Хараад үзэел даа: жэл бүри хүн зон хэды шэнээн хээрын ургамал, жэмэс юу хээ суглуулдаг бэ, гол мүрэнүүдһээ, нуур далайһаа хэды шэнээн ехэ загаһа-нугаһа губшажа, гульмэдэжэ, хахуулидажа баридаг бэ, хэды олон ан гүрөөл агнадаг бэ! Эдэ бүгэдэ хадаа дайдын баялиг, газарай хэшэг болоно ха юм.

Тиихэдэ газарнай үшөө ямар һайхан шэнжэтэйб гэхэдэ, һайнаар ажаллаад, зүбөөр элдүүрилээд, уһалаад байбал, хүнэй оролдолгые гүйсэдөөр харюулжа шададаг даа. Анха түрүүн тракторай түмэр жолоо барижа, түрүүшынгээ буураздаа гаргаһан сагһаа хойшо би энээнние һайнаар ойлгожо абаһан хүм...

Хахалагдаһан газарай хара хүрьһэнэй хангал ямар һайхан гээшэб! Манай Түгнын тала хара хүрьһэтэй юм. Хара шоройтой хүрьһэн үрэжэлтэй байдаг гэжэ мүнөөнэй эхин классай үхибүүдшье һайн мэдэдэг ааб даа.

Дайнай урда тээхэнэ трактористын курсые дүүргэжэ, үнэмшэлгэ абаад, Суулгын дайдаар нэмжыһэн тарялангай газарые хахалха гэжэ МТС-һээ анхан эльгээгдэһэн үдэрөө элеэр һанадаг би. Газар һая гэдэнхэй, һалхитайшаг үдэр байгаа һэн. Мөөрэтэ тракторайнгаа шадал мэдүүлэн, булад анзаһануудаар газарай хүрьһые урбуулжа ябаһамни үсэсэлдэр мэтэ эли агша. Хахалһан газараа һүүлдэнь борнойлжо зөөлэрүүлээд, хуушан шара шэнисэ тарибабди. Талаан боложо, уданшьегүй бороо ороод, наранай хурса элшэ доро газар халажа, тарянай ногоохон үзүүрхэнүүд бултайжа, хараһаар байтар гэхээр пэгшылдэшоо бэлэй.

Урда тээнь багахан ябаһан хадаа ород дэрээбэнгүүдһээ асарагдаһан бэлэн хилээмэ эдихэдэ, тариян гээшэ яагаад ургадаг юм гэжэ хүсэд ойндоо болоошьегүй ябаа гүбши даа. Харин өөрынгөө нютагта, өөрынгөө хахалһан газар дээрэ өөрынгөө тариһан тарянай тингэжэ пэгшысэ ургажа байхыень харахадаа, тэрэнээ ехэл гамнаха, мал адууһанда гэшхүүлхэгүй мэдэрэлтэй бологдоо бэлэй.

Уданшьегүй намарай амин унажа, таряа хуряалган эхилбэ. МТС-эй даабаряар түрэл колхоздоо ошожо, таряа хуряалсааб. Хадагдаһан таряае нютагай һамгад боолтонууд болгожо бухалладаг, һуришэд тэдэнине суглуулжа һурилдэг, удаань һуриин хажууда молотилка асараад, тэрэнээ тракторай хүсөөр хүдэлгэжэ, тарягаа сохижо, ороохыень илгадаг байһан юм. Мүнөө сагта тад ондоо болонхой ааб даа. Мүнөөнэй хүсэтэ комбайнууд гээшэ таряа хадангаа сохихо аргатай. Хэрбээ нойтоншог байбалнь, амяарлагдаһан хуряалга хэдэг гэжэ мэдээжэ. Юрэдөө, түрүүшынгээ хуряалгые эхинһээнь һүүл хүрэтэр элеэр һанадаг гээшэб. Хэдэхэн һарын саана шорой руу хаягдаһан орооһон хоолостой тариян боложо ургашоод байхадаа, ехэ һонин шэнги һэн. «Гансахан монсогор орооһон хэды болоод бусадаг хаб?» — гэжэ өөрөө өөртөө асуудал табяад, нэгэ хоолос үйрүүлээд, ороохыень илгажа тоолоо агша һэм.

Мүнөө энеэдэтэйшье байжа болохо. Теэд 45—46 жэлэй саана гүлмэрхэн лэ ябагдаа гүбэ даа.

Тариянай сохигдоһон хойно ажалайнгаа хүлһэ—хэдэн мэшээг ороохо абаа бэлэйб. Одоо даа, хуушан шара шэнисэһээ татагдаһан гурилаар баригдаһан түрүүшынгээ халааша эдижэ һууха-да, ямар амтатай гээшэ һэн бэ!

Тариян ургажа, хилээмэн болотороо, таряашанай хара хүлһые хэды шэнээн гоожуулдаг бэ гэжэ эдир залууһаа өөрынгөө бэсэр үзэһэн хүн хадаа газар эхеэ хүндэлэгты, хилээмэн, талхан гээшые наадан бү болгогты гэжэ залуушуулда хэлэдэг, үхибүүдтээшье захидаг гээшэб.

Мүнөөнэй механизаторнууд минии үеын трактористнуудтал бэшэ, олон юумэ мэдэхэ, эрдэмтэйшүүл болонхой ааб даа. Тэрэнь арсашагүй. Зүгөөр даажа абаһан техникэдээ заримдаа хайша хэрэгээр хандахаа һанадаг гэжэ би ажаглагша һэм. Пенсидэ гаратараа, би Суулгын совхозой МТМ-гэй складые даагша ябааб.

— Трактор, машина гээшэшни амитан шэнги юм. Һайнаар хандаад, саг сооӊь тоһодоод барияд, гамтайгаар унаа һаа, наһаниинь ута байха. Архи-тамхи барижархёод, «нюдэ балай, шүдэ балай» гүйлгэдэг байбал, үни ябангүй хосорхо, — гэжэ залуу нүхэдтэ ойлгуулха гэжэ оролдохош.

Үгышье һаа, газараа зохидоор, агрономическа һургаалай ёһоор элдүүрилдэг байгаа һаа, ургаса ехээр абтаха жэшээтэй.

Гэхэтэй хамта хүдөө ажахыда ямаршье хабаагүй хүнүүд лэ хилээмэндэ хайша хэрэгээр хандана гү гэжэ һанагшаб. Һүүлэй жэлнүүдтэ хилээмэ гамнаха тухай хөөрэлдөөн хаа хаанагүй болодог болонхой. Зарим столовонуудта ороходо, иимэ соносхолнууд үлгөөтэй байдаг: «Хилээмэ барахагүй һаа, үлүү бү аба!». Имагтал иитыншье бэшэ, һургуулинуудайшье столово соо тиимэ соносхолнууд үлгөөтэй байдаг болонхой хэбэртэй агша. Ёһоор гээшэ! Үхибүүд хилээмые багаһаа хүндэлжэ һураха ёһотой.

Зүгөөр хилээмэн тухай имагтал багшанар бэшэ, эхэ, эсэгэнэр үхибүүдтээ хэлэхэ, ойлгуулха ушартай. Нээрээ хэлсэгшэ гү, али дэгэд гүүлэн хөөрэлдэгшэ гү—талхан хаанаһаа бии болодог юм гэһэн асуудалда городой үхибүүдэй зариман ниигэжэ харюусадаг юм гэхэ:

— Хилээмэн, бүүлхэнүүд модондо ургадаг юм...

Шоглоошье һаа, зарим тээгүүрээ энэ хөөрэлдөөн үнэн ушарта дүтэрхышье байжа магадгүй. Поэт Цырен-Базар Бадмаевай «Хонин мөөрэдэг гү, али маарадаг гү?» гэһэн шүлэг нэгэтэ уншаа бэлэйб. Хүдөөдэ һуудаг төөдэйдөө городһоо аша хүбүүниинь ошоод, хилээмэн модондо ургадаг, хонин мөөрэдэг, үхэр маарадаг гэхэшүүгээр хэлэбэ гэжэ ехэ энеэдэтэйгээр бэшэгдэһэн шүлэг байгаа һэн. Үхибүүдтээ өөһэдөөл хэлэжэ үгөөгүй һаамнай, ойлгуулаагүй һаамнай хаанаһаа хөөрхыүүд мэдэхэб даа.

Хилээмэн, талхан гээшэ арадаймнай нангин баялигуудай нэгэн гээшэ. Нангин баялигаа нангинаар сахиха тухай асуудал хэзээдэшье хуушархагүй, мүнхэ асуудал. Энээн тухай газетэнүүд зүб лэ бэшэнэ. Үшөө ехээр бэшэжэ, залуу үетэндэ һургаал болгожо байха гээшэ ехэ һайн гэхэ байнаб. Хахалагдаһан газарай хангалые шэнгээһэн хилээмэндээ наринаар хандая, нүхэд!

Б. ШУЛТУМОВА,
ажалай ветеран.

220 ЖЭЛДЭ БАГШАЛАА

Санжа Бадмаевич Зуртанов гэжэ ехэл урагшаа һанаатай, шударгы хүн Хурамхаанай районой Бархан нютагта ажаһууһан юм. Энэ хүн Барханай һургуулиин үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн байгаа. 1983 ондо Барханай һургуулиин 75 жэлэй ойн тэмдэглэгдэхэдэ, С. Б. Зуртановай ажал ябуулга тухай, тэрэнэй үри садангар тухай дурдагдаһан байна.

Республикын байгуулагдаха үеэр С. Б. Зуртанов Харганын сомоной Соведэй түрүүлэгшэ ябаа. 1923 оной декабрь соо Буряад-Монголой АССР-эй Соведүүдэй нэгэдэхи съезд зарлагдажа, Санжа Бадмаевич тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаһан намтартай. Буряад арадай дунда гэгээрүүлгын хүдэлмэрине һайжаруулха тухай асуудал тэрэ съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Шэнэ байдалай мандахын түлөө хурса тэмсэлдэ оролсоһон С. Б. Зуртанов хүн зоной дунда үзэг бэшэг дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри эрхилбэ. Хонгор шара морин унаад лэ, Харгана, Гаарга, Арзагуун, Үгнаасай, Дэрээн, Хонхино нютагуудаар хэдэн хоногоор ябажа, тэдэ нютагуудай хүнүүдтэ ном заадаг һэн гэхэ. Тиигэжэ яһала олон хүнине уншадаг, бэшэдэг болгоо.

С. Б. Зуртанов хоёр хүбүүтэй, дүрбэн басагатай байгаа. Хоёр хүбүүдээ хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болгоһон байна.

— Басагадни багшанар боложо, арад зоноо гэгээрүүлхэ юм,— гэжэ Санжа Бадмаевич холын бодолтойгоор омогорхон хэлэдэг байгаа. Үнэхөөрөөшье, мүнөө тоолоод үзэхэдэ, Зуртановтанай бүлэдэ арбан табан багшанар тоологдоно. Эдэнэй педагогическа стажые дүнлэн хамталбал, аяар 220 жэл болохо юм.

Вера Санжиевна 45 жэлэй туршада багшалаа, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник болонхой. Мүнөө пенсидэ гарабашье, үхибүүдые тэрэ һураһан зандаа. Дыннгма Санжиевна 35 жэлдэ багшалаа. Тиихэдэ Дынцема Санжиевна мүн лэ 35 жэлдэ багшалаа, хүмүүжүүлэгшээр ажаллаа. Мүнөөшье Хурамхаанай интернат һургуулида хүдэлһэн зандаа.

Санжын ехэ басаган Даримын багша болоошьегүй һаа, өөрынь бүлэһөө багшанар ургаһан байха. Хүбүүниинь, басаганиинь, бэринь багшын мэргэжэлтэйнүүд.

Тиихэдэ Вера Санжиевнагай басаган Цэрэн-Дулма 12 жэлдэ багшалжа ябана. Хүрьгэниинь — Цэрэнжаг Шиpeторович Чимитцыренов Барханай һургуулиин директор юм.

Дынцема Санжиевнагай басаган — Елена Будажаповна хэлэ ба литература заадаг.

Зуртановтанай бүлэдэ Роза Вера гэжэ хоёр багшанар байха. Верын басагад—Светлана Нина хоёр мүн лэ багшын мэргэжэлтэй болохосо Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда һуража ябана.

Юрэдөө, толгой гоолоод үзэбэл, Барханай, Хурамхаанай һургуулинуудта һуража гараһан хүнүүдэй олонхиинь лэ Зуртановтанай угай багшанарта заалгаһан байха гэбэл, алдуу болохогүй.

Мүнөө Санжа Бадмаевич Зуртановай гушанар, зээнсэрнүүд һургуулида һуража, сүлөөтэй үедөө «багша боложо» наададаг байна.

Үг залгуулһан гэхэ гү, али багшанарай династи гэжэ тоологдодог болоһон бүлын хуряангы түүхэ иимэ юм даа.

Л. ТЫХЕЕВА.

ОШО САСАҺАН «ГАЛХАНУУД»

Һургуулиингаа хабарай амаралтын үедэ «Галханууд» гэжэ эдиршүүлэй хатарай ансамбль Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай соёлой байшанда тоосоото ехэ концерт харуулба.

Арадай уран бүтээлдэ дуратайшуулда тус ансамбль үргэнөөр мэдээжэ болонхой юм. Тэрэнэй хүдэлмэридэ наяад эдир хүбүүд, басагад хабаадалсажа, хамта дээрээ 22 гоё һайхан хатарнуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэлэг, олон тоото харагшадаа урмашуулжа, халуун альга ташалгаар угтагдадаг байна.

«Галхануудай» ошо сасаһан хатарнуудые 13 жэлэй туршада уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Светлана Жукова найруулан табидаг.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент Павел Бурмакинай зураг дээрэ ансамблиин эдир бэлигтэнэй абьяастайхан гүйсэдхэлгые харанат.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Эрдэмтэ хэшээжэ һурадаг,
Эдые хэмнэжэ эдэлдэг.
Орой унтабал, нэгые
соносодог,
Эртэ бодобол, нэгые үзэдэг.
Нүхэртөө туһа хүргэбэл,
Өөртэнь харюу ерэдэг.
Һалхинай үрэ дулаардаг,
Һайн һанаанай үрэ дэлтэрдэг.
Уруудахадаа унтаха, эдихэ
хоёр,
Өөдэлхэдөө һанаха, һэрихэ
хоёр.
Һайнтай нүхэсэбэл, һарын
гэрэл,
Муутай нүхэсэбэл, могойн
хорлол.
Үнэншэ—Дэлгэрхын үндэһэн,
Худалша—буурахын үндэһэн.
Бүгэдээрээ зүбшэбэл зэмэ үгы.
Бүлеэн уһаар угаабал хирэ
үгы.
Доройтоходоо нүхэрэй
һайнине мэдэдэг,
Дохолходоо таягай һайнине
мэдэдэг.
Багаһаа ехэ болодог,
Нимгэнһээ зузаан болодог.
Һайниинь ехэдэхэ гэжэ үгы,
Мууень багадаха гэжэ үгы.
Һураһанаа мартабал,
мунхархын тэмдэг,
Хубияа бодобол, гансаардахын
тэмдэг.
Һайн хүн нүхэрөө шэлэдэг,
Һайн шубуун модо шэлэдэг.
Уур бэеые зобоодог,
Уула морине зобоодог.
Эрдэмтэй болобол баян,
Эбтэй болобол амгалан.

Ж. БАДМАЕВАЙ
суглуулбариһаа.

УРИНАБДИ ТААНАРАА, ХҮНДЭТЭ НҮХЭД!

ЛЕНИНЭЙ орденто оперо болон баледэй академическэ театрай коллектив апрель һара соо хүн зонине юугээр баясуулхаб?

Апрелиин 1-дэ Дж. Пуччиниин «Чио-Чио-сан» оперо олоной анхаралда дурадхагдаха. Оперын залуу дуушан Виктория Базарова Чио-Чио-Санай партиие дуулаха юм. Харин арадай дуу гүйсэдхэгшэдэй бүхэроссин конкурсын лауреат Болот Бороев Пинкертонэй партиие гүйсэдхэхэ.

П. И. Чайковскиин «Иоланта» гэжэ оперо урдынхидаал мэтэ апрелиин соносхол соо һууриня эзэлэнхэй. Водемон Эбн-Хаки хоёрой партинуудые М. И. Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат В. Бальжинимаев, Буряадай АССР-эй габьяата артист Григорий Багадаев гэгшэд дуулаха байна.

Бизегэй «Кармен» гэжэ оперодо суута Карменэй партиие залуу бэрхэ дуушан Ольга Аюрова дуулажа, олоной анхарал татаха бэзэ.

Залуу гүйсэдхэгшэдэй хабаадалгатай зүжэгүүдэй фестивальтай дашарамдуулан, «Классическа баледэй үдэшэ» болохоор хараалагдана. Буряадай АССР-эй арадай артист М. Балдаев тэрэ үдэшэ дирижер байха. Тиихэдэ Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша З. Тыжеброва тэрэ үдэшэ табигдаха үзэгдэлнүүдые найруулһан юм.

Ф. Шопенэй хүгжэмөөр найруулагдаһан «Шопениана» гэжэ балет, Минкусэй «Баядерка» гэжэ баледһээ «Һүүдэр» гэжэ үйлэ, Ц. Пуниин балет-дивертисмент гэхэ гү, али па де катр тэрэ үдэшын программада оруулагдаа. Эдэ баледүүдые харахадаа, олон ондоо үе сагай амисхалые мэдэрхэт. Баледэй залуу бэлигтэн Галина Батурина, Ольга Бородина, Ирина Валеева, Вячеслав Васильев, Виктор Желинский зүжэгүүдтэ хатарха ёһотой.

Балет хараха дуратай хүнүүд А. Аданай «Жизельдэ» ерэнэ ааб даа. Энэ балет сооһи па-де-де хатарые залуу артистнууд Людмила Пермякова Виктор Желинский хоёр гүйсэдхэхэ түсэбтэй. Мүн С. Прокофьевой «Ромео ба Джульетта» гэһэн балет апрелиин репертуарта байха ёһоороо байха. Буряадай АССР-эй габьяата артистка Т. Дудеева Джульеттые, артист Георгий Мерглнев Ромеое, Вячеслав Васильев Парисые наадаха юм.

Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай соносхол соо үшөө нэгэ зохёол нэмээ гэжэ мэдэнэт. Тэрэ хадаа М. Мусоргскиин «Борис Годунов» гэжэ оперо болоно (хүгжэмтэ хүтэлбэрилэгшэнь ба дирижерынь хадаа РСФСР-эй арадай артист И. Ю. Айзикович, найруулан табигшань РСФСР-эй габьяата артист А. Дольский, РСФСР-эй арадай уран зурааша И. Севостьянов уран шэмэглэлыень бүтээгээ).

Премьерэ ехэ амжалтатайгаар үнгэрөө һэн. Тиимэшье байгаагүйдөө арганьгүй. Юуб гэхэдэ, оперые найруулга дээрэ ажаллаһан коллектив агуу хүгжэмшын зохёолые хүндэлжэ, нилээн ехэ хүсэ гаргаһан байгаа бшуу.

Мүнөө табигдаһан «Борис Годунов» харагшадай, шагнагшадай сэдьхэлдэ абтасатай байна. Арадай хүгжэмтэ драма гэжэ тодорхойлогдодог тус зүжэг олондо ойлгосотой.

Борис Годуновой партиие РСФСР-эй габьяата артист Саян Раднаев, Григорий Отрепьевэй партиие РСФСР-эй арадай артист, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Дугаржап Дашиев дуулаа. Марина Мнишек гэгшын партиие залуу дуушан Ольга Аюрова, Юродивын партиие Буряадай АССР-эй габьяата артист Леонид Третьяков дуулана. СССР-эй арадай артист К. Базарсадаев Борис Годуновой партиие апрель соо дуулаха байна.

Эдиршүүлдэ театрнай ямар бэлэгтэй байхаб? М. Ковалиин «Шоно ба долоон эшэгэд» гэжэ мэдээжэ оперо-онтохоной геройнуудтай үхибүүд уулзаха. Оперые найруулан табиһан Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Г. Майорова, уран зурааша С. Гаврилов, балетмейстер, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша А. Батубаева болон бусад нүхэд үхибүүдэй һонирхомоор зүжэг бүтээгээ гэжэ мэдээжэ. Энэ оперо шагнахыень апрелиин 15-да эдиршүүлые уринабди.

Манай театрай сценэ дээрэ А. Бородинай «Игорь тайжа» гэжэ оперын анхан табигдаһаар 25 жэл апрельдэ гүйсэхэ. Тиимэһээ ойн баярта зорюулагдан, «Игорь тайжа» хүн зонине апрелиин 17-до хүлеэхэ гээшэ.

Буряад дуунай үдэшэ апрелиин 24-дэ үнгэргэгдэхэ. Буряадай поэдүүдэй шүлэгүүдээр найруулагдаһан дуунууд шагнагшадай зүрхые баясуулха. Мэдээжэ композиторнууд Ч. Павловай, А. Андреевэй, Б. Цырендашиевай, Ю. Ирдынеевэй, С. Манжигеевэй болон бусадай зохёоһон дуунууд программада оруулагданхай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ концертнэ залнуудай ханануудта «Хуушанай романсын үдэшэ» гэһэн соносхолнууд үлгөөтэй байдаг болонхой. Хуушанай романснуудһаа бүридэһэн программатай концерт манай театрта түрүүшынхеэ һаяхан болоо һэн. Театрай мэдээжэ дуушад тэдэниие дуулажа, шагнагшадые угаа ехээр һонирхуулаа юм. Анхан сагта угаа дэлгэрэнги байһан энэ жанрые мүнөө үеын шагнагшадай һонирходог болоһон ушар юу харуулнаб гэхэдэ, романс хадаа дахин һэргэн хүгжэжэ эхилээ бшуу. Романснуудай үдэшэ хадаа имагтал концерт бэшэ, харин XIX зуун жэлэй түхэл маягаар найруулагдаһан өөрсэ янзын зүжэг болоно гэхээр.

Романснуудай программын режиссёр — РСФСР-эй арадай артистка Л. Левченко, концертмейстерынь — Буряадай АССР-эй габьяата артистка Д. Линховоин.

А. Пушкинай, А. Кольцовой, Е. Баратынскиин, А. Апухтинай ба бусад поэдүүдэй шүлэгүүдэй үндэһөөр А. Алябьевай, А. Варламовай, А. Гурилёвой, П. Булаховай, А. Даргомыжскиин бэшэһэн романснууд апрель соо болохо концертдэ гүйсэдхэгдэхэ байна. Романс бүхэнэй гүйсэдхэгдэхын урда тээ А. Ахматовагай, А. Фетэй, Д. Давыдовай, В. Брюсовэй болон мэдээжэ бусад поэдүүдэй шүлэгүүдэй хэһэгүүд уншагдаха юм.

Бэрхэ-бэрхэ дуушадай гүйсэдхэлгэ манай харагшадай сэдьхэлые хүдэлгэхэ байха гэжэ хүлеэнэбди.

Оперно, балетнэ зүжэгүүдыемнай, концертнүүдыемнай ерэжэ харыт гэжэ уринабди, хүндэтэ нүхэд!

Л. НАМСАРАЕВА,
Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай литературна талые даагша.

ШЭНЭ НО...

ҺОНИРХОГДОХО

«ХҮҮГЭД БИДЭ БАРАНДАА»

Хори нютагтаа модошо дарханаар ажалладаг залуу шүлэгшэ Эрдэни Дугаров хэдэн жэлэй урда тээ «Элбэг дуран, жаргални» гэһэн шүлэгүүдэйнгээ согсолбори Буряадай номой хэблэлээр гаргуулжа, уншагшад болон шүүмжэлэгшэдэй һайшаал дэмжэлгэдэ хүртэһэн юм. Мүнөө залуу автор «Хүүгэд бидэ барандаа» гэһэн үхибүүдтэ зорюулагдаһан номоо хэблүүлэн гаргуулба. Энэ согсолбори сооӊь шүлэгүүд, онтохон, таабаринууд оруулагданхай. Залуу уран зурааша А. Хоренов тус номыень зураглан шэмэглээ.

«ЭХЭНЭРЭЙ ҮРЕЭЛ»

Поэтесса Цырендулма Дондогойн ээлжээтэ ном «Эхэнэрэй үреэл» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Энэ согсолбори гурбан поэмэһээ бүридэнэ — «Эхэнэрэй үреэл», «Норбын Аюуша», «Сэнхирхэн Исэнгыч эрьедэ». Хүдөө нютагай ажалша малша хүн зоной хуби заяан, хүрьһэтэ дэлхэй дээрэхи амгалан байдал аршалан хамгаалха агуу нангин тэмсэл тухай автор шүлэглэн түүрээнэ.

«ГОЛ ХАРГЫ»

Поэт Лобсон Тапхаев шэнэ ном соогоо мүнөө үе сагай шухала асуудалнуудые табижа, уншагшадтаяа ульһатай халуун үгын харилсаа байгуулжа шадана. «Ёохор» гэһэн ном соо гол һуури эзэлһэн поэмэ дотороо хүдөө нютагай хүн... даг, тэдэнэй... сэдьхэлэй... раглан харуу... хүнэй образы... хан ёохорой... дүүлэн ханг... на. Шүлэгүү... ульһатайгаар...

«МҮНӨӨДЭР...

Хүдөө нют... лагдаһан ар... мүнөө үеын... дые шэлэн... дээрэ табида... лаар арадай... һаламжа бо... сценэ дээрэ... һэн зүжэгүү... Буряадай ном... лан гаргаба... Тугай ордено... раевай нэр... Буряад драм... театртa һүүл... туршада таби... зүжэгүүдые... үгэ» соогоо... дай артист, ... Сахиров ... шална. Иимэ... соо хамтадаа... гархаевай ... һара», Р. Ба... алтан», Д. ... гөөтэ үдэрн... буевай «Талы... Цыденжаповой... харгы», Б. ... шэгдээгүй шү... В. ...

Буряадай к...
ахалаг...

ПРЕМЬЕРЭ БОЛО...

Буряадай мэдээжэ драматург Ардан Ангархаевай «Үүдэнэй хонхо» гэһэн зүжэгые Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй Буряад драмын академическэ театрайхид найруулан табижа, мүнөө үдэшэ түрүүшынхиеэ харагшадай анхаралда дурадхахань.

Мүнөө үеын шухала асуудалнуудта зорюулагдаһан тус зүжэгые театрай ахамад режиссер Владимир Кондратьев найруулан табиһан байха юм. Театрай ... рааша Евгени... сценын шэмэг... хидоор бүтэ...

Тэрэшэлэн ... та артистна... Л. Егорова ... АССР-эй ар... Д. Чимитова, ... Цырендоржие... түрүүтэй театр... тёрнууд шэн... рольнуудые ...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Луговодууд үбһэ ногооной баян ургасын эзэд» түрүү бэшэг. «Республикымнай ажалай үдэр» — корреспонденцинүүдэй суглуулбари. «Кремль соо хөөрэлдөөн болобо» — ТАСС-ай материал. «Хани барисаанай оршон байдалда» — ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Партийна ажабайдал: экономикые хүтэлбэрилгэ» — материалнуудай суглуулбари. «Урагшаа һанаатайгаар хүдэлхэ» — К. Лубсандоржиевай статья. «Өөрын һанаатайгаар хүмүүжүүлхэ» — П. Бахаевай статья. «Ажалшадай эрхэ байдалай түлөө» — С. Бутыриагай статья. «Атеистнүүдэй һуралсал» — Г. Митуповай корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда: Буряадай АССР-эй уран зураашадай 6-дахи съездые угтуулан. «Творческо бодосоролгын үе» — Г. Образцовой статья. Уласхоорондын мэдээсэлнүүд: «Гүрэн амгалан тайбанние ехэтэ хүлеэнэ» — үйлэ хэрэгүүдэй боложо байһан газарһаа репортаж Д. Зеленин хэнэ. ТАСС-ай корреспондентнүүд эльгээһэн бусад мэдээсэлнүүд. Фотомэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Амаралтын үдэрэй «галханууд» — материалнуудай суглуулбари. «Правда Бурятии» газетын тайлбаринууд. Мэдээсэлнүүд соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.35 — «Үглөөнэй гимнастика. 9.50 — «Не могу не петь» — концерт. 10.25 — «Спортлотонуудай 13-дахи тираж». 10.35 — «Бүлэ ба һургуули».

Улаан-Үдэ. 11.05 —« Үглөөдэр — геологой үдэр».

Москва. 12.20 — «Круг чтения». 13.05 — «Поют самоцветы» — баримтата фильм. 13.55—«Нүхэр-дуун». Бүхэсоюзна телевизионно конкурс. Якутскһаа дамжуулга. 14.35—14.50 — Забһарлалга. 14.50—«Немухинские музыканты» — уран һайханай фильм. 15.55—«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 16.10 — «Нүхэдэй шэг шарай». 16.55 — «Цирк приехал» гэжэ фильм-концертын премьерэ. 17.45 — «Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрэлдөөн». 18.15 — «Ан амитадай ажамидарал». 19.15 — «Апрелиин нэгэн — зунай сагта оролго». 19.25 — «9-дэхи студи». 20.25 — Кинопанорама. 22.00 —«Время». 22.35—«Дууһаа хатарта» — эстрадна концерт. 23.05 — «Уран зураг» — шэнжэлэл. 23.45—Шэнэ һонинууд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Элүүр энхэ байха гэбэл» — физкультурнигуудта зүбшэл. 9.35 — «Из жизни молодого директора» — баримтата фильм. 10.25 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ программа. 10.55 — Великие имена России... «Гоголь» —эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 11.25—«Капля меда»— үхибүүдтэ зорюулагдаһан уран һайханай фильмын премьерэ. 12.30 — Киргизиин телевидениин программа. 13.40 — «Аяншалагшадай клуб». 14.40 — «А-нука девушки!».

Улаан-Үдэ. 16.35 — «Старшеклассник» — телевизионно клуб. 17.10 — «На Таксимо». Улаан-Үдын телестудиин киноочерк. 17.30— Теле-харагшадай захилаар концерт.

Москва. 18.15 — «Кузедеевские чудеса» — телеочерк. 18.40 — «Ищите и найдете» — уран һайханай фильм. 20.00 — «Хүн... шэд тухай», ... хоорондын ш... «Амгалан ... шуул». «Се... мультфильм, ... ровье» — ... гын программ... мя». 22.35 — ... Хмельницкий ... фильм. 22.45 ... СССР-эй чем... так» — СКА ...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-64-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-61, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81., корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина ... Н-02389. Заказ № 75. Индекс 04...